

Vakiokorvaukset - sovellusohje

2.1.2024

Versio	Kuvaus
17.11.2014	Alkuperäinen
6.5.2019	Muutettu termi ”alueverkko” termiksi ”suurjännitteinen jakeluverkko” läpi ohjeen
6.5.2019	Päivitetty viittaukset verkkopalveluehtoihin VPE14 -> VPE2019.
6.5.2019	Luku 3. Poistettu vanhentuneet siirtymäsäännökset. Tarkennettu VPE2019 mukaisesti, että yksittäisen verkkopalvelun keskeytyksen osalta maksettavan vakiokorvauksen enimmäismäärä on kuitenkin aina enintään 2 000 euroa.
6.5.2019	Päivitetty lukuun 8.4. Verohallinnon uusi tulkinta, jonka mukaan verkkopalvelun tarjoaja ei voi käsitellä vakiokorvauksia myynnin oikaisueränä.
6.5.2019	Tarkennettu lukuun 9.1. vakiokorvausvelvollisuudesta vapautumisen perusteita Energiaviraston korkeimman hallinto-oikeuden vahvistaman hallintokäytännön perusteella.
12.7.2022	Luku 3 päivitetty vastaamaan sähkömarkkinalain 100 §:n 2. momenttiin tehtyä muutosta vakiokorvauksien määrästä (5.7.2021/730). Liitteeseen 1 lisätty ko. muutosta koskevat Hallituksen esityksen perustelut soveltuvin osin. Lakimuutos astuu voimaan 1.1.2024. Lisäksi tarkennettu luvun 8.3 esimerkkiä vakiokorvauksien laskemisesta.
2.1.2024	Poistettu luvusta 3 ja liitteestä 1 vanhentuneet vakiokorvauksien määräytymisen aikarajat.

Sisällysluettelo

0.	Tiivistelmä	3
1.	Johdanto	4
2.	Suosituksen tavoitteet	4
2.1	Vakiokorvauksia koskevan lainsäädännön tavoitteet	4
2.2	Suosituksen tavoitteet	4
3.	Vakiokorvausmenettelyä koskevat säädökset ja yleiset periaatteet	6
4.	Virhe, vakiokorvaus ja vahingonkorvaus	6
4.1	Vakiokorvaus vai hinnanalennus virheen perusteella	6
4.2	Eroavuudet virheen ja vakiokorvauslainsäädännön tulkinnoissa	7
4.2.1	<i>Pakottavuus</i>	7
4.2.2	<i>Olosuhdetekijät</i>	8
4.2.3	<i>Kantaverkosta ja suurjännitteisestä jakeluverkosta aiheutuvat keskeytykset</i>	8
4.2.4	<i>Ulkopuolisten ja asiakkaiden aiheuttamat viat</i>	9
5.	Vakiokorvauksiin johtavat keskeytykset	9
5.1	Yleistä	9
5.2	Vaikutusalue laaja	9
5.3	Vaikutusalue johtolähtökohtainen	9
5.4	Vaikutusalue muuntamotasolla	10
6.	Vikojen korjaaminen	10
6.1	Asiakkaiden priorisointi korjaustoiminnassa	10
7.	Vakiokorvausvelvollisuuden todentaminen	11
7.1	Keskeytysajan määrittäminen	11
7.2	Keskeytysajan määrittäminen, jos sähköt välillä päällä	12
7.3	1- ja 2-vaiheinen vika	12
8.	Vakiokorvausten maksaminen	13
8.1	Millä perusteella vakiokorvaus maksetaan	13
8.2	Miten vakiokorvaus maksetaan	13
8.3	Miten vakiokorvaus lasketaan	13
8.5	Kenelle korvaus maksetaan	15
9.	Vakiokorvallisuusvelvollisuudesta vapautuminen	15
9.1	Yleistä	15
9.2	Jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevat ns. force majeure -tilanteet	16
9.3	Korjaustöiden viivästyminen vaarallisten työolosuhteiden takia	17
9.4	Kantaverkosta- tai suurjännitteisestä jakeluverkosta aiheutuva keskeytys	17
9.5	Ulkopuolisten toimenpiteistä tai asiakkaan sähkölaitteista aiheutuva keskeytys	18
9.6	Suositus	18
10.	Yhteenveto suosituksista	19
10.1	Yleistä	20
10.2	Vakiokorvausvelvollisuuden todentaminen	20
10.3	Vakiokorvausten maksaminen	20
LIITE 1: VAKIOKORVAUSMENETTELYÄ KOSKEVAT SÄÄDÖKSET JA YLEISET PERIAATTEET		22

0. Tiivistelmä

Vakiokorvausmenettely tuli Suomessa ensimmäisen kerran voimaan sähkömarkkina-lain muutoksen yhteydessä 1.9.2003. Edelleen vakiokorvauksia koskevaa sääntelyä on muutettu 1.9.2013 voimaan tullessa sähkömarkkina-laissa.

Vakiokorvausmenettely tarkoittaa, että jakeluverkonhaltija maksaa sähkökäyttäjälle korvauksen yli 12 tuntia kestävästä sähkökäyttömahdollisuuden puuttumisesta riippumatta siitä, onko keskeytyksestä aiheutunut asiakkaalle haittaa vai ei.

Vakiokorvaus täydentää lain virhettä ja sopimusrikkomuksia koskevaa sääntelyä. Tämä sovellusohje keskittyy vakiokorvauksiin. Virheen osalta sovellusohjeessa on selvitetty virheen ja vakiokorvauksen rajapintaa sekä erityisesti sitä, miten vakiokorvausmenettely suhtautuu hinnanalennukseen ja virheen perusteella maksettavaan vahingonkorvauksen. Virheeseen liittyviä kysymyksiä on tarkasteltu erillisessä sähköntoimituksen laatu- ja toimitustapavirheen sovellusohjeessa.

Vakiokorvauksen perusteena on aina jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuva keskeytystapahtuma. Edellisen perusteella kantaverkosta ja suurjännitteisestä jakeluverkosta aiheutuva keskeytys tai häiriö voi vapauttaa jakeluverkonhaltijan vakiokorvausvastuusta. Asiakkaan sähkölaitteista aiheutuva keskeytys vapauttaa verkonhaltijan vakiokorvausvastuusta paitsi ao. sähkökäyttäjän myös kaikkien muiden keskeytyksen vaikutuspiirissä olevien sähkökäyttäjien osalta. Myös muiden ulkopuolisten, esimerkiksi kaivu-urakoitsijoiden aiheuttamat keskeytykset jäävät lain ja sen perustelujen mukaan verkonhaltijan vakiokorvausvastuun ulkopuolelle.

Verkonhaltijan korvausvastuu rajoittuu liittämiskohtaan ja se määräytyy yksiselitteisesti verkkosopimuksen tai siihen rinnastettavan kokonaistoimitussopimuksen perusteella. Vakiokorvaus maksetaan siten vain sellaisille asiakkaille, jotka ovat vakiokorvaukseen oikeuttavan keskeytyksen aikana olleet suorassa sopimussuhteessa verkonhaltijaan.

Keskeytysten todentaminen tulisi perustua ensisijaisesti verkko- ja asiakastietojärjestelmiin. Alkuvaiheessa riittää, että tässä keskitytään 20 kV verkon tasolle. Pj-verkon vioissa voidaan turvautua asiakkaan ilmoituksiin.

Lain perustelujen mukaan vakiokorvaus lasketaan suhteellisina osuuksina kunkin keskeytyksestä kärsineen asiakkaan vuotuisesta verollisesta verkkopalvelumaksusta. Vuotuista verkkopalvelumaksua määritettäessä lähtökohtana ovat ao. vuotta koskeva kulutusarvio ja keskeytysajankohtana voimassa ollut tariffi.

Sovellusohjeen lopussa kerrotaan, miten verkonhaltija voi ottaa vakiokorvausmenettelyn huomioon omaa toimintaa kehittäessään. Keskeytysten määrään ja pituuteen voidaan vaikuttaa ensisijaisesti oikeilla verkkoon tehtävillä investoinneilla.

1. Johdanto

Vakiokorvaukset tulivat sähkömarkkinalakiin lainmuutoksen yhteydessä 1.9.2003. Edelleen sähkömarkkinalakia päivitettiin vuonna 2013 ja uusi laki astui voimaan 1.9.2013. Lakimuutoksessa vakiokorvauksia koskevia säädöksiä tarkennettiin ja muutettiin.

Vakiokorvausmenettely tarkoittaa, että jakeluverkonhaltija maksaa sähkökäyttäjälle korvauksen yli 12 tuntia kestävästä sähkökäyttömahdollisuuden puuttumisesta keskeytysajan pituuden ja asiakkaan vuosittaisen verkkopalvelumaksun suuruuden perusteella riippumatta siitä, onko keskeytyksestä aiheutunut asiakkaalle haittaa vai ei, ja onko verkonhaltija omalla toiminnallaan vaikuttanut keskeytyksen syntymiseen.

Tämä sovellusohje on uuden sähkömarkkinalain muutosten sekä muun muassa viranomaispäätösten perusteella päivitetty versio Senerin 2003 julkaisemasta Vakiokorvaukset -sovellusohjeesta.

2. Suosituksen tavoitteet

2.1 Vakiokorvauksia koskevan lainsäädännön tavoitteet

Vakiokorvauksia koskevan lainsäädännön tavoitteena on ensinnäkin parantaa sähkökäyttäjien oikeusasemaa sähkön toimituksen keskeytystilanteissa. Lainsäädännöllä pyritään myös parantamaan sähkökäyttäjien mahdollisuuksia saada korvaus sääolosuhteiden aiheuttamista pitkäaikaisista verkkopalvelun keskeytymisistä.

Toisaalta lainsäädännön keskeisenä tavoitteena on myös sähkönjakelun toimitusvarmuuden parantaminen. Täysin keskeytymättömän sähkönjakelun turvaaminen ei ole mahdollista, mutta vakiokorvausmenettelyn avulla pyritään vaikuttamaan jakeluverkonhaltijoiden toimintaan ohjaamalla heitä ehkäisemään sähkötoimituksen keskeytysten syntymistä sekä korjaamaan keskeytystilanteissa mahdollisimman pikaisesti keskeytyksen aiheuttaneet vauriot. Lainsäädännöllä pyritään hallituksen esityksen mukaan vaikuttamaan erityisesti sääolosuhteiden aiheuttamien keskeytysten vähenemiseen sekä sääolosuhteista johtuvien keskeytysaikojen lyhenemiseen.

2.2 Suosituksen tavoitteet

Pitkät yli 12 h kestävät keskeytykset ovat Suomessa harvinaisia ja niiden taustalla on aina poikkeuksellisen voimakas myrsky tai lumimyrsky. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi joulukuun 2011 myrskyt (Tapani ja Hannu) sekä joulukuun 2013 Seija-myrsky.

Myrskyjen aiheuttamien vikojen ja siten keskeytysten määrään ja pituuteen voidaan vaikuttaa oikeilla verkkoon tehtävillä investoinneilla. Keskeytysten kannalta maakaapelointi on avainasemassa. Myös ilmajohtojen sijoittamisella teiden varsille pienennetään vaurioitumisriskiä ja parannetaan käyttövarmuutta. Kohdistamalla vuosittaiset kunnossapitotoimenpiteet oikein ja tehokkaasti voidaan hidastaa verkon vanhenemista ja säilyttää nykyinen käyttövarmuustaso. Nykyaikaisella ja kattavalla kaukokäyttöjärjestelmässä nopeutetaan korjaustoimintaa ja lyhennetään näin keskeytysaikoja.

Vaikka investoinneilla ja em. käyttö- ja kunnossapitotoimenpiteillä onkin suuri merkitys keskeytysten määrän ja pituuden ja siten maksettavien vakiokorvausten suuruuden kannalta, ei näitä käsitellä tässä sovellusohjeessa. Ohjeen ulkopuolelle jäävät myös suurelta osin vian korjaamiseen ja näihin varautumiseen liittyvät toimenpiteet.

Tässä sovellusohjeessa on arvioitu ja annettu suositus siitä, milloin ja missä tilanteessa vakiokorvauksia on maksettava, miten korvaukset tulisi maksaa ja miten niiden maksamiseen varaudutaan. Keskeisenä tavoitteena tulisi kuitenkin luonnollisesti olla sähköjakelun toimitusvarmuuden parantaminen, ei niinkään vakiokorvausten maksaminen.

Koska vakiokorvausmenettely lain perustelujen mukaan täydentää sähkötoimituksen virheeseen perustuvaa hinnanalennusta ja vahingonkorvausta koskevia säännöksiä, on sovellusohjeessa arvioitu lisäksi hinnanalennukseen ja vahingonkorvaukseen liittyviä kysymyksiä. Tässä keskitytään arvioimaan, miten virheeseen perustuva hinnanalennus suhtautuu vakiokorvaukseen. Lisäksi tavoitteena on selvittää, miten virhettä koskeva lainsäädäntö poikkeaa vakiokorvauksesta. Tässä yhteydessä viitataan lisäksi Energiamarkkinaviraston Tampereen teknisellä yliopistolla teettämään selvitykseen, joka valmistui kesällä 2003.

Sovellusohje pyrkii vastaamaan erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

- Miten vakiokorvaus maksetaan asiakkaille (tekninen toteutus)?
- Miten keskeytyksen pituus lasketaan?
- Miten korvausten maksamiseen varaudutaan (taloudellinen varautuminen)?
- Missä tilanteessa verkonhaltija voi vapautua korvausvastuusta (force majeure)?

3. **Vakiokorvausmenettelyä koskevat säädökset ja yleiset periaatteet**

Sähkömarkkinalain 100 §:n mukaan sähkökäyttäjällä on oikeus verkkopalvelun yhtäjaksoisen keskeytymisen perusteella vakiokorvaukseen.

Vakiokorvauksen määrä 1.1.2024 lähtien on sähkökäyttäjän vuotuisesta verkkopalvelumaksusta:

- 10 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 12 tuntia mutta vähemmän kuin 24 tuntia;
- 25 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 24 tuntia mutta vähemmän kuin 48 tuntia;
- 50 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 48 tuntia mutta vähemmän kuin 72 tuntia; sekä
- 100 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 72 tuntia mutta vähemmän kuin 120 tuntia;
- 150 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 120 tuntia mutta vähemmän kuin 288 tuntia;
- 200 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 288 tuntia.

Edellä mainittuja vakiokorvausten määräytymisen aikarajoja käytetään yhtäjaksoisissa keskeytyksissä, jotka ovat alkaneet 1.1.2024 jälkeen sekä sellaisissa keskeytyksissä, joissa yhtäjaksoinen keskeytys on päättynyt 1.1.2024 jälkeen riippumatta keskeytyksen alkamisajankohdasta.

Sähkökäyttäjälle kalenterivuoden kuluessa maksettavien vakiokorvausten määrä on kuitenkin enintään 200 prosenttia vuotuisesta siirtopalvelumaksusta tai 2 000 euroa. Yksittäisen verkkopalvelun keskeytyksen osalta maksettavan vakiokorvauksen enimmäismäärä on kuitenkin aina enintään 2 000 euroa. Jos sama sähköjakelun tai sähköntoimituksen keskeytyminen ulottuu kahden kalenterivuoden ajalle, jyvitetään keskeytymisestä maksettava vakiokorvaus enimmäismäärää laskettaessa kullekin kalenterivuodelle sen perusteella, mikä osuus keskeytymisajasta kuhunkin kalenterivuoteen kohdistuu.

Vakiokorvauksen enimmäismäärää voidaan tarkistaa valtioneuvoston asetuksella raharvon muutosta vastaavasti.

Vakiokorvausmenettelyyn liittyvää lainsäädäntöä on käsitelty tarkemmin tämän suosituksen liitteessä 1.

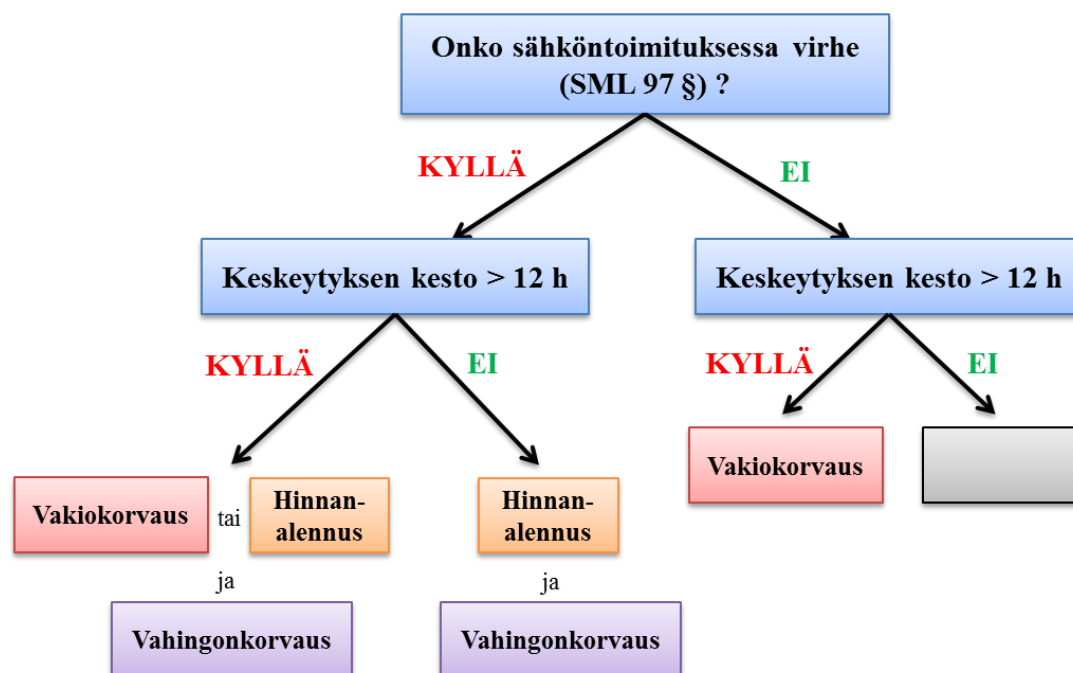
4. **Virhe, vakiokorvaus ja vahingonkorvaus**

4.1 Vakiokorvaus vai hinnanalennus virheen perusteella

Sähkömarkkinalain perustelujen mukaan vakiokorvaus täydentää lain virhettä ja sopimusrikkomuksia koskevaa sääntelyä. Vakiokorvausta koskeva säännös ei muuta sähkömarkkinalain 97 §:ään sisältyvää virheen määrittelyä. Sähköntoimitus voi olla

virheellinen, vaikka vakiokorvauksen suoritusvelvoitteen synnyttävä keskeytysaika ei täytykään. Vastaavasti vakiokorvausta koskevan säännöksen erilaisen rakenteen vuoksi ei korvausperusteen synnyttävän keskeytysajan täytyminen välttämättä merkitse, että sähköntoimituksessa on lain 97 §:ssä tarkoitettu virhe. Mikäli verkonhaltijan asiakkaalle kuitenkin syntyy verkkopalvelun keskeytymisen perusteella oikeus sekä 98 §:n mukaiseen hinnanalennukseen että 100 §:n mukaiseen vakiokorvaukseen, hänellä on oikeus saada korvaus kannaltaan edullisemman perusteen mukaisesti. Saman keskeytyksen perusteella voi kuitenkin syntyä oikeus **ainoastaan jommankumman** perusteen mukaiseen hyvitykseen. Vakiokorvausta koskevalla säännöksellä ei sen sijaan ole vaikutusta asiakkaan oikeuteen saada 99 §:n perusteella korvausta verkkopalvelun keskeytyksen vuoksi mahdollisesti kärsimistään vahingoista.

Asiaa on havainnollistettu kuvassa 1:

Kuva 1 Vakiokorvauksen, hinnanalennuksen ja vahingonkorvauksen riippuvuus sähköntoimituksen virheestä ja keskeytyksen pituudesta.

Kuvan 1 perusteella vahingonkorvausvelvollisuuden syntyminen edellyttää aina virhettä sähköntoimituksessa. Velvollisuus maksaa vakiokorvauksia edellyttää puolestaan, että keskeytys kestää yli 12 tuntia. Mikäli sähköntoimitus ei ole virheellinen, ja keskeytyksen pituus jää alle 12 tunnin, ei asiakkaalla ole sähkömarkkinalain perusteella oikeutta vaatia hinnanalennusta eikä korvauksia. Mikäli taas sähköntoimituksessa on lain perusteella virhe ja keskeytyksen pituus ylittää 12 tuntia, asiakas voi valita joko hinnanalennuksen tai vakiokorvauksen ja sähkönkäyttäjällä on lisäksi oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän virheen vuoksi kärsii.

4.2 Eroavuudet virheen ja vakiokorvauslainsäädännön tulkinnoissa

4.2.1 Pakottavuus

Sähkömarkkinalain 13 luvun 85 §:n mukaan sähkö Sopimuksia koskevat säännökset ovat kuluttajan eduksi pakottavia, eikä niistä saa sopimuksin poiketa **kuluttajan** vahingoksi. Pakottavuuden takia luvun säännöksistä poikkeava sopimusehto on kuluttaja-asiakkaan tapauksessa mitätön.

Pakottavuus koskee siten yleisesti vain kuluttaja-asiakkaita. Muiden kuin kuluttaja-asiakkaiden osalta säännöksistä voidaan sopimuksin poiketa, ellei toisin ole säädetty. Vakiokorvausmenettelyn osalta pakottavuus koskee kuitenkin kaikkia asiakasryhmiä. Lain 100 §:n mukaan vakiokorvauksia koskevista säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa **loppukäyttäjän** vahingoksi.

On hyvä huomata, ettei vakiokorvausmenettely kuitenkaan koske sähköntuotantoa, vaan ainoastaan sähkön käyttöä. Täten käyttöpaikat, joissa on vain sähköntuotantoa, eivät ole vakikorvausmenettelyn piirissä, kun taas käyttöpaikat, joissa on sekä kulu- tusta että tuotantoa ovat vakiokorvausmenettelyn piirissä.

4.2.2 *Olosuhdetekijät*

Virheen osalta sähkömarkkinalain 97 §:ssä todetaan, että jollei toisin ole sovittu, sähköntoimitus on virheellinen, jos sähkö ei laadultaan vastaa Suomessa noudatettavia standardeja tai jos sähköntoimitus on yhtäjaksoisesti tai toistuvasti keskeytynyt eikä keskeytystä voida pitää keskeytyksen syy ja **olosuhteet** huomioon ottaen vähäisenä. Huomioon otettavina olosuhteina voivat lain perustelujen mukaan tulla kysymykseen myös keskeytyksen vaikutukset sähkönkäyttäjälle.

Virheeseen liittyen mitään yksiselitteistä tuntirajaa ei ole asetettu, koska virheen määrittelyyn vaikuttavat muutkin seikat kuin vain keskeytyksen pituus. Sähköntoimituksen virheellisyyttä arvioitaessa huomioon on otettava keskeytysten kokonaisvaikutus. Lain mukaan sähköntoimituksessa voi olla virhe myös silloin, kun siinä esiintyy pidemmän jakson aikana usein toistuvia lyhytaikaisia keskeytyksiä, joiden vaikutus on verrattavissa pitkään yhtäjaksoiseen keskeytykseen. Automaattisten jälleenkytkentöjen osalta lain perusteluissa on erikseen todettu, ettei tällöin ole kyseessä laissa tarkoitettu virhe.

Vakiokorvaus määräytyy yksiselitteisesti keskeytyksen keston perusteella. Olosuhteet otetaan huomioon arvioitaessa verkonhaltijan oikeutta vapautua korvausvelvollisuudesta. Asiaa on tarkasteltu lähemmin kohdassa 10.

4.2.3 *Kantaverkosta ja suurjännitteisestä jakeluverkosta aiheutuvat keskeytykset*

Virhettä arvioitaessa kantaverkosta ja suurjännitteisestä jakeluverkosta aiheutuvat keskeytykset eivät poikkea jakeluverkosta itsessään aiheutuneista keskeytyksistä. Toki asialla voi olla merkitystä olosuhdetekijöitä arvioitaessa.

Vakiokorvausten osalta lain perusteluissa on todettu, että kantaverkossa ja suurjännitteisissä jakeluverkoissa tapahtuvat keskeytykset rajataan säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Pääsääntöisesti myös keskeytykset, jotka aiheutuvat kantaverkossa tai suurjännitteisessä jakeluverkossa tapahtuneesta keskeytyksestä tai häiriöstä, vapauttavat jakeluverkonhaltijan lain perustelujen mukaan vakiokorvauksen maksamisesta sähkönkäyttäjille.

4.2.4 *Ulkopuolisten ja asiakkaiden aiheuttamat viat*

Ulkopuolisten ja asiakkaiden aiheuttamat viat, joihin luetaan myös ilkivalta, ovat edellisen kohdan mukaisesti myös yksi olosuhdetekijä sähköntoimituksen virheellisyyttä arvioitaessa. Näissä tapauksissa verkonhaltija ei siten voi automaattisesti vapautua korvausvastuusta sähköntoimituksessa olleen virheen tapauksessa.

Vakiokorvausten osalta lain perusteluissa on todettu, että verkonhaltijan asiakkaiden ja ulkopuolisten aiheuttamien keskeytysten voidaan usein katsoa jäävän jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle, mutta tällaisessakin tapauksessa velvollisuus vakiokorvauksen maksamiseen saattaa syntyä sillä perusteella, että verkonhaltija ei ole riittävällä ja asianmukaisella tavalla varautunut tällaisten vahinkotapahtumien ennalta ehkäisemiseen tai syntyneiden vahinkotapahtumien korjaamiseen. Pääsääntöisesti verkonhaltija vapautuu näissä tapauksissa vakiokorvausvelvollisuudesta.

Sähköntoimitukseen liittyvää virhettä on tarkasteltu erillisessä Sähköntoimituksen laatu- ja toimitustapavirheen sovellusohjeessa.

5. **Vakiokorvauksiin johtavat keskeytykset**

5.1 Yleistä

Lain perustelujen mukaan vakiokorvauksen perusteena on aina **jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta** johtuva keskeytystapahtuma. Sähkönmyyjän sähköenergian toimituksen keskeytyminen ei sen sijaan olisi vakiokorvaukseen oikeuttava tapahtuma. Seuraavaksi on tarkasteltu jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuvia vakiokorvausvelvoitteen syntymiseen todennäköisesti johtavia keskeytystapahtumia vaikutusalueen laajuuden perusteella eräiden esimerkkien valossa.

5.2 Vaikutusalue laaja

Laajan keskeytystapahtuman taustalla on aina suurhäiriötilanne, jonka aiheuttaa yleensä poikkeuksellisen kova ja laaja myrsky tai lumimyrsky, tulva tai laaja metsäpalo. Suurhäiriön aikana keski- ja pienjänniteverkossa on useita samanaikaisia vikoja.

Myös sähköaseman keskijännitekiskostossa kovan kuormituksen aikana tapahtuva vakava vaurio voi johtaa laajaan ja pitkäkestoiseen keskeytystapahtumaan. Kiskoston korvaaminen on vaikeaa, joskus jopa mahdotonta. Keskeytyksestä asiakkaille aiheutuvia haittoja voidaan rajoittaa jakamalla sähköä vuoronperään eri kohteisiin, jolloin myöskään vakiokorvausperustetta ei synny.

Edelliseen tapahtumaan on verrattavissa myös sähköaseman vakava tulipalo, joka voi johtaa koko 20 kV kojeiston tuhoutumiseen.

5.3 Vaikutusalue johtolähtökohtainen

Edellistä suppeampi keskeytystapahtuma syntyy esimerkiksi silloin, kun useita keskijännitejohtoja putoaa alas kuorman puolelta, jolloin suojaus ei välttämättä havaitse vikaa. Vikapaikan löytäminen on vaikeaa ja se riippuu olosuhteista ja vuorokauden

ajasta. Kyseessä on harvinainen vika, joten sen tunnistettavuus on vaikeaa. Vian löytyminen perustuu pitkälti asiakkaiden ilmoituksiin sähkön puuttumisesta tai jännitetason heikkenemisestä.

Edelliseen tapahtumaan voidaan verrata usean ilmajohtopylvään kaatumista myrskyssä (trombi) tai maansiirtymän tai tulvan vuoksi. Vian korjaaminen on vaikeaa ja korjausaika riippuu olosuhteista. Yleensä korjaaminen kestää useita tunteja. Varayhteysien puuttuminen keskijänniteverkossa pahentaa tilannetta.

Keskijännitemerikaapelin vaurio johtaa lähes poikkeuksetta pitkään keskeytyksen. Vian korjaaminen on aina vaikeaa, talvella jäiden aikaan erityisen vaikeaa. Varayhteys ei rakenteen kalleuden takia yleensä ole. Mikä tahansa vika saaristossa koskee helposti useita muuntopiirejä.

Keskijänniteverkossa tapahtuva pitkän riippukierrekaapelin vaurio esimerkiksi salamaniskun seurauksena johtaa pitkään keskeytykseen. Vian paikantaminen on vaikeaa. Vian korjaaminen on verrattavissa maakaapelin korjaukseen ja keskeytys voi varayhteysien puuttuessa venyä yli 12 tunnin.

5.4 Vaikutusalue muuntamotasolla

Pienjänniteverkossa muuntamossa tapahtuva pj-kojeiston tai pj-jakokaapin vaurio, esimerkiksi kisko-oikosulun seurauksena johtaa helposti yli 12 tuntia pitkään keskeytykseen. Varayhteysien puuttuessa kojeiston korvaaminen on vaikeaa ja korjaaminen on työlästä ja aikaa vievää. Pahimmassa tapauksessa kaikki kaapelit on johdettava uuteen jakokaappiin. Jakokaappi voi vaurioitua myös esimerkiksi liikenneonnettomuuden seurauksena, jolloin jakokaappi korvattava uudella.

Edelliseen on verrattavissa muuntamon SF₆ kojeistossa tapahtuva vaurio, jonka takia koko kojeisto on vaihdettava. Pj-varayhteysien puuttuessa korvaamien vaikeaa ja keskeytyksen pituus voi venyä yli 12 tunnin rajan.

Rajoittuneissa keskeytystapahtumissa keskeytynyt sähkönjakelu voidaan usein palauttaa väliaikaisesti varavoimakoneen avulla. Näin saadaan lisäaikaa vian korjaamiseen. On kuitenkin huomattava, että varavoimakoneen teho ei kaikissa tapauksissa riitä.

6. Vikojen korjaaminen

6.1 Asiakkaiden priorisointi korjaustoiminnassa

Perinteisesti verkonhaltijoiden toimintaa vikatilanteessa ohjaa ensisijaisesti aikaisempien vikatilanteiden perusteella saatu kokemus. Koska tilanteet syntyvät yllättäen ja ne ovat yleensä aina erilaisia, tarkkojen suunnitelmien sijasta noudatetaan tavallisesti hyväksi koettua toimintatapaa.

Ensisijaisena tavoitteena on saada mahdollisimman laaja asiakasryhmä mahdollisimman nopeasti sähkönjakelun piiriin. Edellisen perusteella pyritään ensin saamaan keskijännitejakelu kuntoon, jonka jälkeen siirrytään korjaamaan pienjänniteverkossa olevia vikoja. Viimeisenä korjataan yksittäisiä sähkönkäyttöpaikkoja koskevat

pienjänniteverkon viat. Pääsääntöisesti teollisuuskohteet pyritään saamaan kuntoon ennen kotitalouksia. Yksittäisiä kotitalouksia ei ole yleensä pantu kiireellisyysjärjestykseen.

Tavallisesti verkonhaltija on määrittänyt etukäteen kriittiset sähkökäyttöpaikat, jotka ohjaavat toimintaa tiettyyn rajaan asti. Tällaisia ovat sairaalat, terveysasemat ja jätevesipumppaamot sekä lisäksi esimerkiksi siipikarjan kasvatus- ja kalanviljelylaitokset, joissa lyhytkin keskeytys voi saada aikaan merkittävää taloudellista vahinkoa.

Vakiokorvausmenettelyn ei odoteta muuttavan nykyistä käytäntöä, vaan menettely tulee tukemaan totuttua käytäntöä.

Poikkeustapauksissa vakiokorvausmenettely voi kuitenkin vaikuttaa korjausjärjestykseen esimerkiksi samankaltaisten kohteiden tapauksessa, joilla keskeytys on kestänyt eripituisen ajan. Näissä tapauksissa voidaan haluttaessa korjausjärjestystä muuttamalla rajoittaa keskeytyksen pituus alle 12 tuntiin, jolloin vältetään vakiokorvausten maksamiselta. Usein tämä on täysin perusteltua, sillä näin voidaan vähentää keskeytyksestä asiakkaalle koituvaa haittaa.

Lain perusteluissakin todetaan, että verkonhaltija voi pyrkiä vapautumaan korvausvastuusta jakelemalla sähköä eri kohteisiin siten, ettei korvausperustetta synny ja samalla mahdollistaa asiakkailleen mahdollisuuden hyödyntää sähköä tulevaan tai tuleviin toimituskatkoihin siihen saakka, kun sähkönjakelu voidaan saattaa tavanomaiseen tilaan.

Äärimmilleen kärjistäen voidaan kuitenkin todeta, että vakiokorvausmenettely voi johtaa myös ylilyönteihin. Laukeamassa oleva 12 tunnin raja voisi teoriassa muuttaa korjausjärjestystä myös niin, että keskeytyksestä aiheutuva haitta muodostuu kokonaisuuden kannalta normaalia suuremmaksi. Tämä voisi olla mahdollista esimerkiksi siinä tapauksessa, että suppea pj-verkon vika korjataan aikarajan takia ennen laajaa kj-verkon vikaa. Toisaalta valvontamallin KAH-kustannus ohjaa verkonhaltijaa priorisoidaan kj-vikojen korjauksen.

Vakiokorvausmenettely antaa verkonhaltijalle periaatteessa oikeuden asiakkaiden priorisointiin ja tukee siten verkonhaltijan nykyistä toimintamallia.

7. Vakiokorvausvelvollisuuden todentaminen

7.1 Keskeytysajan määrittäminen

Lain perustelujen mukaan keskeytysaika alkaisi siitä, kun keskeytys on tullut tai sen voidaan katsoa tulleen jakeluverkonhaltijan tietoon. Verkonhaltija voi saada tiedon keskeytyksestä joko omista verkonhallintatietojärjestelmistään automaattisesti tai asiakkaan itsensä ilmoittamana. Tällainen ilmoitus aloittaa keskeytysajan myös niiden asiakkaiden osalta, joiden sähkönjakelun voidaan saadun tiedon perusteella todeta keskeytyneen.

Mikäli tietoa ei saada luotettavasti tietojärjestelmistä, lähtökohtana on asiakkaan oma ilmoitus. Suurhäiriötilanteissa tämäkään ei kuitenkaan toimi luotettavasti. Yleisesti riittävän tarkka alkamisaika saadaan kuitenkin tietojärjestelmistä.

Keskeytyksen päättymisajan määrittäminen on selvästi alkamisajankohtaa vaikeampaa, eikä se voi perustua asiakkaalta saatuihin ilmoituksiin. Tiedossa olevan keskijänniteverkossa olevan vian korjaaminen ei johda automaattisesti keskeytyksen päättymiseen, sillä keskeytyks voi jatkua pj-verkossa olevan vian takia. Tietojärjestelmä tulkitsee kuitenkin vian korjatuksi. Toisaalta asiakkaaltakaan ei välttämättä tule heti tietoa vian jatkumisesta, mikäli hän on jo aikaisemmin ilmoittanut viasta.

Etäluettavat sähkömittarit rekisteröivät yli 3 minuutin pituisten keskeytysten alkamis- ja päättymisajan. Näitä tietoja on mahdollista käyttää keskeytysajan määrittämisessä. On kuitenkin huomioitavaa, että vakiokorvauksen ja virheen näkökulmasta keskeytyksen katsotaan alkaneen siitä, kun se on tullut jakeluverkonhaltijan tietoon. Mittarin rekisteröimä keskeytyksen alkamisaika ei siis automaattisesti ole vakiokorvauksen perusteella olevan keskeytyksen alkamisaika.

7.2 Keskeytysajan määrittäminen, jos sähkö välillä päällä

Lain perustelujen mukaan velvollisuus vakiokorvauksen maksamiseen syntyy aina kunkin keskeytymisen osalta erikseen. Näin ollen usea peräkkäinen pykälässä säädetty aikarajat ylittävä keskeytys verkkopalvelussa luo velvoitteen vakiokorvauksen maksamiseen. Verkkopalvelun keskeytystä on kuitenkin arvioitava yhtenä kokonaisuutena. Tämä koskee erityisesti sellaisia tilanteita, joissa verkonhaltija onnistuisi hetkittäin kytkemään sähkötoimituksen, mutta tilanne ei selvästi korjaannu olosuhteet huomioon ottaen kohtuulliseksi katsottavaksi ajaksi.

Lain perustelujen mukaan verkonhaltija voi kuitenkin pyrkiä vapautumaan korvausvastuusta jakelemalla sähköä eri kohteisiin siten, ettei korvausperustetta synny. Näin asiakkailta on mahdollisuus hyödyntää sähköä tulevaan tai tuleviin toimituskatkoihin siihen saakka, kun sähkönjakelu voidaan saattaa tavanomaiseen tilaan.

Em. kohtuullista sähköllistä aikaa arvioitaessa olisi otettava huomioon, kuinka kauan sähkönjakelu on ollut keskeytyneenä. Lisäksi tavoitteena tulee olla, että sähkönkäyttäjällä on tänä aikana mahdollisuus suoriutua välttämättömistä sähköä vaativista toiminnoistaan (ruuanlaitto, vesisäiliöiden täyttö, lehmien lypsäminen jne.). Yleensä em. kohtuullisena aikana voidaan pitää kahta (2) tuntia. Tänä aikana, myös pakastimien sulamista voidaan hidastaa.

Sähkölämmityksen tapauksessa keskeytyksen pituudella on kuitenkin suuri merkitys em. kohtuullista aikaa arvioitaessa. Näissä tapauksissa sähköllisen ajan tulisi olla esimerkiksi puolet sitä edeltävän keskeytyksen pituudesta, jotta verkonhaltijalla on oikeus vapautua korvausvastuusta. Vaikka tämäkään aika ei välttämättä riitä kiinteistöjen huonelämpötilan ylläpitämiseen, väliaikaisella sähkönjakelulla voidaan hidastaa kiinteistöjen jäähtymistä. Kohtuullinen sähköllinen aika keskeytysten välissä tulee arvioida tapauskohtaisesti ottaen huomioon mm. ulkolämpötilan.

7.3 1- ja 2-vaiheinen vika

Energiateollisuus ry:n suosittelmien yleisten verkkopalveluehtojen perusteella (VPE 2019) kolmivaiheista sähköä koskevassa verkkopalvelussa yhden tai kahden vaiheen keskeytyminen sähkönjakelussa voi olla keskeytys. Tämän perusteella työryhmä

katsoo, että yli 12 h kestävä yhden tai kahden vaiheen keskeytyminen voi johtaa vakiokorvausvelvollisuuden syntymiseen.

8. Vakiokorvausten maksaminen

8.1 Millä perusteella vakiokorvaus maksetaan

Kuten kohdassa 5.1 on todettu, vakiokorvauksen perusteena on aina jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuva keskeytystapahtuma.

Sähkömarkkinalain 100 §:n mukaan loppukäyttäjällä on oikeus vakiokorvaukseen ilman eri vaatimusta. Loppukäyttäjällä säilyy kuitenkin myös oikeus hakea vakiokorvausta verkonhaltijalta, mikäli verkonhaltija ei sitä automaattisesti ole maksanut (esimerkiksi, jos verkonhaltija ei ole ollut tietoinen keskeytyksestä). Mahdolliset hakemukset tulee käsitellä vakiokorvauksia koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti ja samoin perustein kuin automaattisesti maksettavat vakiokorvaukset.

8.2 Miten vakiokorvaus maksetaan

Kilpailu- ja kuluttajaviraston näkemyksen perusteella korvaus tulisi maksaa erikseen asiakkaan tilille ainakin silloin, kun korvaus perustuu asiakkaan korvaushakemukseen. Mikäli verkonhaltija suorittaa korvauksen asiakkaalle automaattisesti, Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyy vakiokorvauksen ”maksamisen” hyvityksenä seuraavassa laskussa tai seuraavissa laskuissa. Vahingonkorvausasiat tulisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston mielestä tarkastella aina erikseen.

Mikäli korvausten maksaminen tapahtuu hyvityksenä seuraavassa laskussa, sähkönkäyttäjällä tulee luonnollisesti olla oikeus hakea korvausta tai muutosta maksettuihin korvauksiin korvauksen maksamisen jälkeen.

8.3 Miten vakiokorvaus lasketaan

Lain perustelujen mukaan vakiokorvaus laskettaisiin suhteellisina osuuksina kunkin keskeytyksestä kärsineen asiakkaan vuotuisesta verkkopalvelumaksusta. Verkkopalvelumaksulla tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkia asiakkaan käyttämän verkkopalvelutuotteen laskutuksessa säännöllisesti toistuvia komponentteja kuten kiinteitä maksuja, energiamaksuja sekä mittalaitemaksuja niihin sisältyvien verojen määrä mukaan lukien.

Edellisen perusteella vakiokorvauksia määritettäessä otetaan huomioon sekä sähkövero että arvonlisävero.

Asiakkaan vuotuista verkkopalvelumaksua määritettäessä lähtökohtana ovat ao. vuotta koskeva kulutusarvio ja keskeytysajankohtana voimassa ollut tariffi. Näin on perusteltua toimia, vaikka verkonhaltijalla olisikin käytössään tätä tarkempaa hinta- tai kulutustietoa. Kulutusarvioon perustuva korvausmäärä on kuitenkin se, johon verkonhaltija voi edes teoriassa varautua.

Mikäli asiakkaan käyttöpaikka on liitetty sähköverkkoon kesken vuotta, korvaus määräytyy suhteellisesti sen perusteella, kuinka kauan asiakkaan käyttöpaikka on kyseisenä vuonna ollut liittyneenä. Korvausten määräytymisen kannalta liittymissopimusta tärkeämpi sopimus on kuitenkin verkkosopimus. Korvaus määräytyy voimassa olevan verkkosopimuksen perusteella. Siten sillä ei ole merkitystä, että asiakas mahdollisesti muuttaa pois keskeytyksen jälkeen. Vastaavasti yksittäisen asiakkaan kesken vuotta alkanut verkkosopimus oikeuttaa korvaukseen ao. asiakkaan tapauksessa koko vuoden verkkopalvelumaksun perusteella, mikäli sähkökäyttöpaikka on ollut liitettynä sähköverkkoon kyseisen vuoden alusta lähtien.

8.4. Vakiokorvausten käsittely kirjanpidossa ja arvonlisävero

Verohallinnon 1.2.2017 julkaistun ohjeen perusteella verkkopalvelun tarjoaja ei voi käsitellä vakiokorvausta myynnin oikaisueränä. Näin ollen verkkopalvelun tarjoaja ei voi vähentää vakiokorvauksia arvonlisäverotuksessa.

Lainaus verohallinnon ohjeesta:

Sähkömarkkinalain (588/2013) 100 §:ssä säädetään sähköjakelun ja sähköntoimituksen keskeytymisen seurauksena maksettavasta vakiokorvauksesta. Sähkön loppukäyttäjällä on oikeus vakiokorvaukseen sähköjakelun tai sähköntoimituksen yhtäjaksoisen keskeytymisen perusteella. Oikeus vakiokorvaukseen syntyy ilman eri vaatimusta. Vakiokorvaus on kiinteämääräinen. Vakiokorvauksen laskentaperusteista säädetään sähkömarkkinalain 100 §:n 2 momentissa.

Sähkömarkkinalaissa tarkoitettu vakiokorvaus on sähkön loppukäyttäjälle sähköjakelun ja sähköntoimituksen keskeytymisestä maksettu korvaus. Sitä on pidettävä korvauksena sähkön loppukäyttäjälle aiheutuneesta haitasta ja vahingosta. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen KHO:2014:192 mukaan myös ennalta määritellyä kiinteämääräistä erää voidaan pitää vahingonkorvauksen luonteisena eränä. Sähkömarkkinalain mukainen vakiokorvaus on siten vahingonkorvauksen luonteinen erä.

Sähkøyhtiö ei voi käsitellä vakiokorvausta myynnin oikaisueränä. Sähkøyhtiö ei voi vähentää vakiokorvausta arvonlisäverollisen myynnin veron perusteesta. Sähkøyhtiön tulee siten suorittaa arvonlisäveroa luovuttamansa tavaran tai suorittamansa palvelun alkuperäisestä hinnasta. Vakiokorvaus käsitellään laskulla erillisenä eränä.

Verohallinto on siis tulkinnut vakiokorvauksen olevan vahingonkorvauksenluonteinen erä. Verohallinnon tulkinnan mukaan se on korvaus sähkön loppukäyttäjälle keskeytymisestä aiheutuneesta vahingosta ja haitasta. Verohallinnon ohjeen johdosta 1.6.2017 jälkeen maksettua vakiokorvausta ei voi vähentää arvonlisäverollisen myynnin veron perusteesta.

Verotuksen ei pidä antaa haitata itse asian käsittelyä. Verollinen verkkopalvelumaksu luo vain laskentaperustan. Muilta osin kyse on vakiokorvauksen suuruisen euromääräisen hinnan alennuksen palauttamisesta asiakkaalle.

8.5 Kenelle korvaus maksetaan

Kuten aikaisemmin on todettu, vakiokorvaus täydentäisi sähkömarkkinalain 97 §:ssä säädettyä sähkötoimituksen virheeseen perustuvia seuraamuksia. Vakiokorvausta koskeva 100 § sisältyy lain 13 lukuun, joka käsittelee sähkömarkkinoiden sopimuksia. Nämä sopimukset ovat: liittymissopimus, sähköverkkosopimus ja sähkönmyyntisopimus. Sähköverkkosopimuksella tarkoitetaan jakeluverkonhaltijan ja sähkökäyttäjän välistä sopimusta, joka koskee sähkön siirtämistä jakeluverkon kautta ja muuta siihen liittyvää verkkopalvelua. Em. luku koskee paitsi sopimusten tekemistä, muuttamista ja irtisanomista myös verkonhaltijan ja sähkön vähittäismyyjän sekä asiakkaan sopimusrikkomusten seuraamuksia.

Edellisen perusteella verkonhaltijan korvausvastuu määräytyy yksiselitteisesti **verkkosopimuksen** tai siihen rinnastettavan kokonaistoimitussopimuksen perusteella. Mikäli sopimusta ei ole, ei lukua sen soveltamisalan mukaan sovelleta. Vakiokorvaus maksetaan siten vain sellaisille asiakkaille, jotka ovat vakiokorvaukseen oikeuttavan keskeytyksen aikana olleet suorassa sopimussuhteessa verkonhaltijaan.

Edellisen perusteella vakiokorvaus maksetaan sellaisissa kiinteistöissä, joissa huoneistokohtaiset verkkosopimukset on korvattu yhdellä kiinteistökohtaisella sopimuksella, vain ao. kiinteistökohtaisen sopimuksen perusteella. Kiinteistö tulkitaan siten yhdeksi sähkökäyttöpaikaksi. Näin esimerkiksi verkonhaltijan korvausvastuun enimmäismäärä on ko. kiinteistön osalta 2000 euroa. Korvauksen jyvittäminen kiinteistöverkkoon liittyneille asiakkaille jäisi siten kiinteistöverkonhaltijan vastuulle.

9. Vakiokorvallisuusvelvollisuudesta vapautuminen

9.1 Yleistä

Lain perusteella verkonhaltija on tuottamuksesta riippumatta velvollinen suorittamaan sähkökäyttäjälle vakiokorvauksen keskeytystilanteissa, joissa pykälässä asetetut keskeytysajat ylittyvät. Korvausvelvollisuudesta vapautuminen tulee kysymykseen vain poikkeustapauksissa. Säännöksessä asetetaan korvausvelvollisuudesta vapautumiselle kolme edellytystä, joiden kaikkien on täyttyttävä, jotta jakeluverkonhaltija välttyisi suorittamasta vakiokorvausta. Jakeluverkonhaltijan tulee osoittaa, että vastuuvapauden edellytykset ovat käsillä. Em. kolme edellytystä korvausvelvollisuudesta vapautumiselle ovat:

1. Keskeytyksen aiheuttava tapahtuma on jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella.
2. Esteen tulee – sen lisäksi, että se on jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella – olla sellainen, ettei jakeluverkonhaltijan voida kohtuudella edellyttää ottavan sitä huomioon toiminnassaan.
3. Jakeluverkonhaltija ei kaikkea huolellisuutta noudattaen ole voinut välttää eikä voittaa estettä tai sen seurauksia.

Toisen kohdan osalta lain perusteluissa todetaan, että korvausvelvollisuuden vapautumisen edellytykset täyttyvät tältä osin, jos esteen poistamisen edellyttämät toimenpiteet edellyttäisivät kohtuuttoman korkean varautumistason ylläpitämistä tai

kohtuuttoman suurten investointien tekemistä vahinkotapahtuman välttämiseksi tapahtuman poikkeukselliseen luonteeseen tai harvinaisuuteen verrattuna. Lain perusteissa kuitenkin todetaan, että vaikka sääolosuhteiden aiheuttamien keskeytysten taustalla olevat luonnonilmiöt ovat jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella, sääolosuhteiden aiheuttamat vahingot ovat luonteeltaan jakeluverkkotoiminnalle tyypillisiä tapahtumia.

Eduskunnan Talousvaliokunta on tarkentanut em. lainkohtaa hallituksen esityksestä antamassaan mietinnössä (TaVM 29/2002). Mietinnössä todetaan, että poikkeuksellisten myrskyolojen aiheuttama korjausmahdollisuuden puuttuminen ja työturvallisuuden vaarantuminen vapauttavat korvausvastuusta korjauksen alkamisen viivästymisen osalta.

Edellisen perusteella verkonhaltijalla on tietyin edellytyksin oikeus lykätä keskeytysajan laskemisen aloittamista. Käytäntö on kuitenkin osoittanut, että Energiaviraston korkeimman hallinto-oikeuden vahvistaman hallintokäytännön perusteella verkonhaltijalla ei ole juuri mahdollisuuksia kokonaan vapautua vakiokorvausvelvollisuudesta. Virasto tulkitsee ao. lainkohtaa erittäin tiukasti, eivätkä em. kolme edellytystä korvausvelvollisuudesta vapautumiselle ole vielä koskaan realisoituneet.

9.2 Jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevat ns. force majeure -tilanteet

Lain perustelujen mukaan jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevia seikkoja ovat selkeästi valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetut poikkeusolot. Näitä ovat esimerkiksi aseellinen hyökkäys tai sen uhka, väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat sekä erityisen vakava suuronnettomuus. Sähkön tuotanto ja sähköverkkotoiminta ovat yhteiskunnan kannalta sellaisessa asemassa, että näissä olosuhteissa jakeluverkonhaltija ei enää omalla toiminnallaan pysty takaamaan keskeytymättömyyttä sähkönjakelua, vaan sähkönjakelu saattaa keskeytyä esimerkiksi sähkön tai polttoaineiden säännöstelyn vuoksi.

Poikkeusolojen ulkopuolella jakeluverkonhaltija on siten tuottamuksesta riippumatta velvollinen suorittamaan sähkönkäyttäjälle vakiokorvauksen keskeytystilanteissa, joissa pykälässä asetetut keskeytysajat ylittyvät. Korvausvelvollisuudesta vapautuminen tulee kysymykseen vain poikkeustapauksissa, kuten edellä on todettu.

Lain perustelujen mukaan vakiokorvausvelvollisuus voi jäädä syntymättä, jos verkkopalvelun voidaan todeta keskeytyneen sellaisen tapahtuman seurauksena, että tapahtuman ehkäiseminen ennalta tai sen poistaminen ei ole ollut mahdotonta, jos se kuitenkin olisi objektiivisesti katsoen vaatinut verkonhaltijalta selvästi kohtuutonta panosta saavutettavaan hyötyyn nähden. Perusteluissa mainitaan esimerkkinä tällaisesta kohtuuttomasta panoksesta saavutettavaan hyötyyn verrattuna verkonhaltijan palveluksessa olevien työntekijöiden hengen tai turvallisuuden vaarantaminen. Näin ollen korvausvelvollisuus ei voisi jäädä syntymättä sillä perusteella, että tapahtuman ehkäiseminen edellyttäisi kalliita verkkoratkaisuja, esim. ilmajohtoverkon järjestelmällistä muuttamista maakaapeliverkoksi.

9.3 Korjaustöiden viivästyminen vaarallisten työolosuhteiden takia

Ylivoimaisen esteen lisäksi verkonhaltijalla on Eduskunnan Talousvaliokunnan mietinnön perusteella oikeus ja jopa velvollisuus lykätä korjaustöiden aloittamista, mikäli se on välttämätöntä vaarallisten työolosuhteiden takia. Mietinnön mukaan poikkeuksellisten myrskyolojen aiheuttama korjausmahdollisuuden puuttuminen ja työturvallisuuden vaarantuminen vapauttavat verkonhaltijan korvausvastuusta korjauksen alkamisen viivästyksen osalta.

Mietintöön sisältyy lausuma, jonka perusteella hallituksen on seurattava, etteivät vakiokorvauksesta vapautumisen perusteet anna mahdollisuutta perusteettomiin korvauksesta kieltäytymisiin.

Kuluttajariitalautakunta on päätöksessään (4821/39/2012) katsonut, että verkonhaltijalla on oikeus vähentää sähkömarkkinalain mukaisen vakiokorvauksen perusteena olevasta kokonaiskeskeytysajasta sellainen aika, jona aikana kyseisellä alueella on vallinnut verkonhaltijan työntekijöiden henkeä tai turvallisuutta vaarantavat olosuhteet. Jakeluverkonhaltijalla on todistustaakka siitä, että olosuhteet ovat korkeasta vaarautumisasteesta huolimatta estäneet keskeytyksen korjaamisen turvallisuutta vaarantamatta.

9.4 Kantaverkosta- tai suurjännitteisestä jakeluverkosta aiheutuva keskeytys

Kantaverkossa ja suurjännitteisessä jakeluverkossa tapahtuvat keskeytykset eivät aiheuta vakikorvausvastuuta jakeluverkonhaltijalle. Tässä suhteessa vakiokorvausmenettelyä koskeva lainsäädäntö poikkeaa oleellisesti virhettä koskevasta lainsäädännöstä, kuten aikaisemmin on todettu.

Verkonhaltija voi sähkömarkkinalain ja sen esitöiden perusteella vähentää vakiokorvauksen perusteena olevasta kokonaiskeskeytysajasta sellaisen ajan, jona kanta- tai suurjännitteisen jakeluverkon keskeytys tai häiriö on *aiheuttanut* keskeytyksen verkonhaltijan asiakkaille. Kuitenkin, mikäli samanaikaisesti kantaverkon tai suurjännitteisen jakeluverkon keskeytyksen kanssa myös jakeluverkossa on häiriöitä, jotka olisivat myös johtaneet keskeytykseen, tulisi keskeytyspituus arvioida jakeluverkon häiriön keston perusteella.

Energiamarkkinavirasto (nykyinen Energiavirasto) on päätöksessään (Dnro 887/420/2012) todennut, että verkonhaltija ei ole oikeutettu vähentämään kantaverkon tai suurjännitteisen jakeluverkon keskeytystä, kun jakeluverkossa tapahtuvan keskeytysajan aikana kantaverkossa tai suurjännitteisessä jakeluverkossa tapahtuu keskeytys, joka alkaa myöhemmin ja päättyy aiemmin kuin jakeluverkon keskeytys. Edelleen Energiamarkkinavirasto toteaa, että toisin olisi tapauksessa, jossa jakeluverkonhaltija korjaisi oman jakeluverkkonsa tällaisen kantaverkon tai suurjännitteisen jakeluverkon keskeytyksen aikana siten, että sähkönjakelu olisi jakeluverkon keskeytyksen päättymisen jälkeen keskeytynyt enää tällaisen kantaverkon tai suurjännitteisen jakeluverkon keskeytyksen johdosta. Tällöin jakeluverkon keskeytyksestä voitaisiin vakiokorvaukseen oikeuttavaa keskeytysaikaa määriteltäessä vähentää se aika, jona sähköntoimitus asiakkaalle olisi ollut keskeytyneenä yksinomaan kantaverkosta tai suurjännitteisestä jakeluverkosta johtuvasta syystä.

9.5 Ulkopuolisten toimenpiteistä tai asiakkaan sähkölaitteista aiheutuva keskeytys

Yleisesti voidaan todeta, että ulkopuolisten toimenpiteistä tai asiakkaan hallinnassa olevista sähkölaitteista aiheutuvat viat johtavat harvoin yli 12 h kestäviin keskeytyksiin ja siten vakiokorvausvelvollisuuden syntymiseen. Liittymisjohdon vahinkotapauksessa tällainen tilanne voi kuitenkin syntyä esimerkiksi kesämökkialueella. Liittymisjohtojen osalta on hyvä huomioida, että liittämispisteen takaisten johtojen viat ovat tyypillisesti asiakkaan vastuulla, eivätkä niistä johtuvat keskeytykset kuulu siten vakiokorvauksen piiriin.

Lain perustelujen mukaan verkonhaltijan asiakkaiden ja ulkopuolisten aiheuttamien keskeytysten voidaan usein katsoa jäävän jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle, mutta tällaisessakin tapauksessa velvollisuus vakiokorvauksen maksamiseen saattaa syntyä sillä perusteella, että verkonhaltija ei ole riittävällä ja asianmukaisella tavalla varautunut tällaisten vahinkotapahtumien ennalta ehkäisemiseen tai syntyneiden vahinkotapahtumien korjaamiseen. Kuten edellä todettiin, Energiaviraston omaksuman hallintokäytännön perusteella verkonhaltijalla ei ole juuri mahdollisuuksia vapautua vakiokorvausvelvollisuudesta ulkopuolisten toimenpiteistä aiheutuvan keskeytyksen yhteydessä.

9.6 Vakiokorvaukset kiinteistön sisäisen sähköverkon kautta sähköä ostaville asiakkaille

Sähkönkäyttäjät, jotka ostavat sähkönsä kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, ovat oikeutettuja vastaavanlaiseen vakiokorvaukseen kuin jos he ostaisivat sähkönsä jakeluverkon kautta. Jakeluverkonhaltija ja kiinteistöverkossa toimiva vähittäismyyjä voivat keskinäisin sopimusjärjestelyin huolehtia vastuunjaostaan tällaisissa tapauksissa.

Perustelujen mukaan säännöksellä ei olisi kuitenkaan tarkoitus siirtää jakeluverkonhaltijan lopullisesti vastattavaksi sellaisia vakiokorvauksia, jotka perustuvat pelkästään jakeluverkkoon liittyneessä kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisessä verkossa tapahtuneeseen verkkopalvelun keskeytykseen. Jakeluverkonhaltija voi tällaisten tapausten varalta sopimusjärjestelyin huolehtia siitä, että kiinteistöverkossa toimiva vähittäismyyjä korvaa jakeluverkonhaltijalle hänen asiakkaille suorittamansa vakiokorvaukset. Asiasta voi sopia esimerkiksi jakeluverkonhaltijan ja kiinteistöverkossa toimivan vähittäismyyjän välisessä verkkopalvelusopimuksessa. On erittäin suotavaa ottaa asia sopimuksissa huomioon jo ennen mahdollisia vakiokorvaustilanteita.

Edellisen perusteella verkonhaltija ei voisi automaattisesti vapautua korvausvastuusta sähkön käyttäjälle edes silloin, kun vika olisi kiinteistön sisäisessä verkossa. Lain henki on, että verkonhaltijan tulisi varautua em. tapauksiin erilaisin sopimusjärjestelyin.

9.6 Suositus

Lainsäädännön perusteella verkonhaltijalla on tietyin edellytyksin mahdollisuus vapautua kokonaan vakiokorvausvelvollisuudesta. Lisäksi verkonhaltijalla on tietyin edellytyksin oikeus lykätä keskeytysajan laskemisen aloittamista. Edellisten kohtien perusteella on pyritty arvioimaan erilaisia pitkiin keskeytyksiin vaikuttavia tekijöitä ja

ryhmittelemään niitä sen mukaan voidaanko ne vakiokorvausvelvollisuutta arvioitaessa tulkita force majeure -esteiksi vai voidaanko niitä käyttää keskeytysajan laske-
misajan viiveen perusteena.

1. Force majeure:

- Aseellinen hyökkäys tai sen uhka
- Väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat
- Erityisen vakava suuronnettomuus
- Lakko
- Energian säännöstely tms. viranomaismääräykset, esim. polttoainepula

2. Viive:

- Työturvallisuus (puita kaatuu, voimakas ukkonen, kova merenkäynti, tulva)
- Kulkuyhteydet eivät toimi (puita tiellä, tiet eivät ole aurattuja, tulva)
- Viranomaisohjeet ja -määräykset (ihmisiä käsketty pysymään sisätiloissa, esim. myrkkyyvuodot tms.)
- Tulipalo (pelastuslaitos johtaa, eikä salli kulkua vikapaikalle)

Seuraavat seikat eivät vapauta verkonhaltijaa vakiokorvausvelvollisuudesta eivätkä oikeuta viiveeseen keskeytysajan laskemisessa:

- Ylityöt (työaikalaki estää työntöön); hätätyön soveltaminen tai ulkopuolisen työvoiman käyttö
- Materiaalipula (kaikilla Suomen verkkoyhtiöillä tarve samaan aikaan saada verkonrakennusmateriaalia)
- Viestiliikenteeseen liittyvät ongelmat (tukiasemien toimimattomuus)
- Taloudelliset syyt (verkon rakenteen muuttaminen esim. maakaapelointi, joita ei voida pitää taloudellisesti perusteltuina)

Lisäksi

- Vakiokorvauksen perusteena on aina jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuva keskeytystapahtuma.
- Kantaverkosta tai suurjännitteisestä jakeluverkosta aiheutuva keskeytys tai häiriö vapauttaa jakeluverkonhaltijan vakiokorvausvastuusta, mikäli jakeluverkossa ei ole samanaikaisesti keskeytykseen johtavaa tapahtumaa.
- Asiakkaan sähkölaitteista aiheutuva keskeytys vapauttaa verkonhaltijan vakiokorvausvastuusta paitsi ao. sähkökäyttäjän myös kaikkien muiden keskeytyksen vaikutuspiirissä olevien sähkönkäyttäjien osalta, mikäli verkonhaltijan voidaan katsoa huolehtineen riittävästä varautumisesta esim. tiedottamisella.
- Verkonhaltijan korvausvastuu rajoittuu liittämiskohtaan
- Korvausvastuu määräytyy aina verkkosopimuksen perusteella.

10. Yhteenveto suosituksista

10.1 Yleistä

Lain mukaan vakiokorvauksen perusteena on aina jakeluverkonhaltijan tuottamasta **verkkopalvelusta** johtuva keskeytystapahtuma. Vakiokorvaus täydentää lain virhettä ja sopimusrikkomuksia koskevaa sääntelyä. Vakiokorvausta koskeva säännös ei muuta sähkömarkkinalain 97 §:ään sisältyvää virheen määrittelyä. Saman keskeytyksen perusteella voi kuitenkin syntyä oikeus **ainoastaan jommankumman** perusteen mukaiseen hyvitykseen, siis joko hinnanalennukseen virheen johdosta tai vakiokorvaukseen. Vahingonkorvausasiat käsitellään erikseen. Asiaa on havainnollistettu kuvassa 1 kohdassa 4.2.

10.2 Vakiokorvausvelvollisuuden todentaminen

Keskeytysten todentaminen tulisi perustua ensisijaisesti verkko- ja asiakastietojärjestelmiin. Pj-verkon vioissa voidaan turvautua asiakkaan ilmoituksiin.

Verkkopalvelun keskeytystä tulee lain perusteella arvioida yhtenä kokonaisuutena. Tämä koskee erityisesti sellaisia tilanteita, joissa verkonhaltija onnistuu hetkittäin kytkeään sähköntoimituksen, mutta tilanne selvästi korjaannu olosuhteet huomioon ottaen kohtuulliseksi katsottavaksi ajaksi. Em. kohtuullisena aikana voidaan yleensä pitää kahta (2) tuntia, jonka kuluessa sähkökäyttäjällä on mahdollisuus suoriutua välttämättömistä sähköä vaativista toiminnoistaan. Sähkölämmityksen tapauksessa sähköllisen ajan tulee kuitenkin olla puolet sitä edeltävän ajan keskeytyksen pituudesta.

Verkkopalveluehtojen perusteella yli 12 h kestävä yhden tai kahden vaiheen keskeytyminen johtaa vakiokorvausvelvollisuuden syntymiseen.

10.3 Vakiokorvausten maksaminen

Verkonhaltijan korvausvastuu määräytyy yksiselitteisesti **verkkosopimuksen** tai siihen rinnastettavan kokonaistoimitussopimuksen perusteella.

Vakiokorvaukset tulee maksaa automaattisesti, mutta sähkökäyttäjällä tulee myös olla oikeus esittää verkonhaltijalle vaatimuksensa vakiokorvauksen maksamisesta kohtuullisen ajan kuluessa keskeytyksestä.

Vakiokorvauksen voi hyvittää seuraavassa/seuraavissa verkkopalvelua koskevissa laskuissa. Korvaukset tulee maksaa asiakkaan tilille, mikäli asiakas tätä vaatii ja ilmoittaa verkonhaltijalle tilinumeronsa.

Lain perustelujen mukaan vakiokorvaus lasketaan suhteellisina osuuksina kunkin keskeytyksestä kärsineen asiakkaan vuotuisesta verollisesta verkkopalvelumaksusta. Asiakkaan vuotuista verkkopalvelumaksua määritettäessä lähtökohtana olisivat ao. vuotta koskeva kulutusarvio ja keskeytysajankohtana voimassa ollut tariffi. Työryhmä korostaa, että verollinen verkkopalvelumaksu luo vain laskentaperustan. Itse korvausten maksamisessa kyse on vakiokorvauksen suuruisen euromääräisen hinnan alennuksen palauttamisesta asiakkaalle.

10.4 Vakiokorvallisuuksivollisuudesta vapautuminen

Lain perusteella verkonhaltija on tuottamuksesta riippumatta velvollinen suorittamaan sähkönkäyttäjälle vakiokorvauksen keskeytystilanteissa, joissa pykälässä asetetut keskeytysajat ylittyvät. Verkonhaltijalla on kuitenkin tietyin edellytyksin mahdollisuus vapautua kokonaan vakiokorvausvelvollisuudesta. Lisäksi verkonhaltijalla voi tietyissä tilanteissa lykätä keskeytysajan laskemisen aloittamista.

Työryhmän näkemyksen mukaan seuraavia tekijöitä voidaan pitää force majeure -esteinä:

- Aseellinen hyökkäys tai sen uhka
- Väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat
- Erityisen vakava suuronnettomuus
- Ilkivalta
- Lakko
- Energian säännöstely tms. viranomaismääräykset, esim. polttoainepula

Seuraavia tekijöitä voidaan puolestaan käyttää keskeytysajan laskemisajan viiveen perusteena:

- Työturvallisuus (puita kaatuu, voimakas ukkonen, kova merenkäynti, tulva)
- Kulkuyhteydet eivät toimi (puita tiellä, tiet eivät ole aurattuja, tulva)
- Viranomaisohjeet ja -määräykset (ihmisiä käsketty pysymään sisätiloissa, esim. myrkkyyvuodot tms.)
- Tulipalo (pelastuslaitos johtaa, eikä salli kulkua vikapaikalle)

Seuraavat seikat eivät vapauta verkonhaltijaa vakiokorvausvelvollisuudesta eivätkä oikeuta viiveeseen keskeytysajan laskemisessa:

- Ylityöt (työaikalaki estää työntöön); hätätyön soveltaminen tai ulkopuolisen työvoiman käyttö
- Materiaalipula (kaikilla Suomen verkkoyhtiöillä tarve samaan aikaan saada verkonrakennusmateriaalia)
- Viestiliikenteeseen liittyvät ongelmat (tukiasemien toimimattomuus)
- Taloudelliset syyt (verkon rakenteen muuttaminen esim. maakaapelointi, joita ei voida pitää taloudellisesti perusteltuina)

Lisäksi korvausvelvollisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon seuraavat seikat:

- Vakiokorvauksen perusteena on aina jakeluverkonhaltijan tuottamasta verkkopalvelusta johtuva keskeytystapahtuma.
- Kantaverkosta tai suurjännitteisestä jakeluverkosta aiheutuva keskeytys tai häiriö vapauttaa jakeluverkonhaltijan vakiokorvausvastuusta, mikäli jakeluverkossa ei ole samanaikaisesti keskeytykseen johtavaa tapahtumaa.
- Asiakkaan sähkölaitteista aiheutuva keskeytys vapauttaa verkonhaltijan vakiokorvausvastuusta paitsi ao. sähkökäyttäjän myös kaikkien muiden keskeytyksen vaikutuspiirissä olevien sähkönkäyttäjien osalta.
- Verkonhaltijan korvausvastuu rajoittuu liittämiskohtaan
- Korvausvastuu määräytyy aina verkkosopimuksen perusteella.

LIITE 1: VAKIOKORVAUSMENETTELYÄ KOSKEVAT SÄÄDÖKSET JA YLEISET PERIAATTEET

1 Sähkömarkkinalainsäädäntö

1.1. Sähkömarkkinalaki (588/2013)

100 § Vakiokorvaus sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeytymisen vuoksi (15.7.2021/730)

Loppukäyttäjällä on ilman eri vaatimusta oikeus sähkönjakelun tai sähköntoimituksen yhtäjaksoisen keskeytymisen perusteella vakiokorvaukseen, jos jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä, joka toimittaa sähköä loppukäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, ei osoita, että sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeytyminen johtuu hänen vaikutusmahdollisuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottavan huomioon toiminnassaan ja jonka seurauksia hän ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää tai voittaa.

Vakiokorvauksen määrä loppukäyttäjän vuotuisesta siirtopalvelumaksusta on 1.1.2024 alkaen:

- 1) 10 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 12 tuntia mutta vähemmän kuin 24 tuntia;
- 2) 25 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 24 tuntia mutta vähemmän kuin 48 tuntia;
- 3) 50 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 48 tuntia mutta vähemmän kuin 72 tuntia;
- 4) 100 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 72 tuntia mutta vähemmän kuin 120 tuntia;
- 5) 150 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 120 tuntia mutta vähemmän kuin 288 tuntia;
- 6) 200 prosenttia, kun keskeytysaika on ollut vähintään 288 tuntia.

Loppukäyttäjälle kalenterivuoden kuluessa maksettavien vakiokorvausten määrä on kuitenkin enintään 200 prosenttia vuotuisesta siirtopalvelumaksusta tai 2 000 euroa. Jos sama sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeytyminen ulottuu kahden kalenterivuoden ajalle, jyvitetään keskeytymisestä maksettava vakiokorvaus enimmäismäärää laskettaessa kullekin kalenterivuodelle sen perusteella, mikä osuus keskeytymisajasta kuhunkin kalenterivuoteen kohdistuu. Vakiokorvauksen enimmäisrahämäärää voidaan tarkistaa valtioneuvoston asetuksella rahanarvon muutosta vastaavasti.

Jos loppukäyttäjälle maksetaan verkkopalvelun keskeytymisen johdosta 2 momentissa tarkoitettu vakiokorvaus, hänellä ei ole oikeutta 98 §:ssä säädettyyn hinnaanalennukseen saman keskeytyksen johdosta.

Tämän pykälän säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa loppukäyttäjän vahingoksi.

122 § Sähköopimuksia koskevat siirtymäsäännökset

Jos sähköjakelu tai sähkötoimitus on ollut keskeytyneenä lain tullessa voimaan, katsotaan 100 §:n 2 momentin 5 ja 6 kohtaa sovellettaessa keskeytysajan alkaneen lain voimaan tullessa. Sähköjakelun tai sähkötoimituksen keskeytymisen vuoksi maksettavan vakiokorvauksen enimmäismäärä on 1 000 euroa, jos vakiokorvauksen perustana oleva keskeytys on alkanut ennen 1 päivää tammikuuta 2016 ja 1 500 euroa, jos vakiokorvauksen perustana oleva keskeytys on alkanut ennen 1 päivää tammikuuta 2018.

119.3 § Jakeluverkon toimintavarmuutta koskeva siirtymäsäännös (15.7.2021/730)

Jos sähköjakelu tai sähkötoimitus on ollut keskeytyneenä 100 §:n 2 momentin tullessa voimaan (1.1.2024), katsotaan mainitun momentin 2–5 kohtaa sovellettaessa keskeytysajan alkaneen mainitun momentin voimaan tullessa.

1.2. *Sähkömarkkinalain perustelut (HE 20/2013)*

100 § Vakiokorvaus sähköjakelun tai sähkötoimituksen keskeytymisen vuoksi.

Pykälä vastaa asialliselta sisällöltään pääosin voimassa olevaa sähkömarkkinalain 27 f §:ää. Voimassa olevaan säännökseen ehdotetaan lisättäväksi kaksi uutta porrasta vakiokorvausjärjestelmään. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi loppukäyttäjälle kalenterivuoden aikana maksettavien vakiokorvausten enimmäismäärän määräytymisperusteita.

Sähköjakelun keskeytyessä vähintään 12 tunnin ajaksi jakeluverkonhaltija olisi velvollinen suorittamaan loppukäyttäjälle korvauksen sähkönkäytömahdollisuuden puuttumisesta. Verkonhaltijan vastuu olisi säännöksen mukaan tuottamuksesta riippumattonta. Jakeluverkonhaltijan lisäksi säännöstä sovellettaisiin sellaiseen sähkön vähittäismyyjään, joka myy sähköä loppukäyttäjille kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, jos sähkötoimituksen keskeytymissyynä on tällaisessa verkossa syntynyt tapahtuma. Kantaverkossa ja suurjännitteisissä jakeluverkoissa tapahtuvat keskeytykset rajattaisiin säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Vakiokorvauksen perusteena olisi jakeluverkonhaltijan tuottamasta sähköjakelusta johtuva keskeytystapahtuma. Sähkömyyjän sähköenergian toimituksen keskeytyminen ei sen sijaan olisi vakiokorvaukseen oikeuttava tapahtuma, vaan tällaista tapahtumaa arvioitaisiin vähittäismyyjän 97 §:ssä tarkoitettuna virheenä ja sopimusrikkomuksena. Mikäli sama yritys tuottaa loppukäyttäjälle sekä sähköjakelun että myy tämän käyttämän sähköenergian, on tapahtumaa arvioitava sen mukaisesti, onko keskeytyksen aiheuttanut yrityksen toiminta jakeluverkonhaltijana vai vähittäismyyjänä. Toisaalta jakeluverkonhaltijalla on 102 §:n perusteella velvoite toimittaa kuluttajalle sähköä eräissä tilanteissa, joissa sähkötoimitus keskeytyisi vähittäismyyjästä johtuvasta syystä. Kuluttajalle syntyisi oikeus vakiokorvaukseen myös tällaisissa tapauksissa, mikäli sähköjakelun keskeytyminen aiheutuisi jakeluverkonhaltijan virheellisestä menettelystä, vaikka tapahtuman taustalla olisi vähittäismyyjän toimituksessa oleva virhe.

Pykälän 1 momentin mukaan jakeluverkonhaltija on tuottamuksesta riippumatta velvollinen suorittamaan loppukäyttäjälle vakiokorvauksen keskeytystilanteissa, joissa pykälässä asetetut keskeytysajat ylittyvät. Korvausvelvollisuudesta vapautuminen tulee kysymykseen vain poikkeustapauksissa. Säännöksessä asetetaan korvausvelvollisuudesta vapautumiselle kolme edellytystä. Näiden kaikkien on täyttyävä, jotta jakeluverkonhaltija välttyisi suorittamasta vakiokorvausta. Jakeluverkonhaltijalla on todistustaakka siitä, että vastuuvapauden edellytykset ovat käsillä.

Korvausvelvollisuudesta vapautumiselle on ensinnäkin edellytyksenä, että keskeytyksen aiheuttava tapahtuma on jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella. Tämä merkitsee, että seikat, jotka voidaan lukea jakeluverkonhaltijan omaan vaikutuspiiriin, aiheuttavat hänelle lähtökohtaisesti aina 100 §:ssä tarkoitetun korvausvastuun.

Toinen korvausvelvollisuudesta vapautumisen edellytys on, että este — sen lisäksi, että se on jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella — on sellainen, ettei jakeluverkonhaltijan voida kohtuudella edellyttää ottavan sitä huomioon toiminnassaan. Säännös poikkeaa tässä muualla lainsäädännössä olevista kontrollivastuun perustavista säännöksistä siten, että kontrollivastuu ulottuu myös esteisiin, jotka voivat ilmetä sopimuskauden aikana, mutta joita jakeluverkonhaltija tai vähittäismyyjä ei ole välttämättä voinut ottaa huomioon vielä sopimusta tehdessään. Tämä perustuu sähköverkkotoiminnan teknisiin erityispiirteisiin sekä sopimuskäytäntöön. Sähkönjakelua koskevat sähköverkkosopimukset solmitaan ennalta määräämättömän pituiseksi ajaksi. Sopimuksille on tyypillistä, että ne ovat voimassa niin kauan kuin loppukäyttäjä on asiakkaana kyseisessä sähkönkäyttöpaikassa, ellei hänen sähkönkäyttötarpensa muutu siten, että sopimus joudutaan tämän vuoksi uusimaan. Sopimukset voivat olla tällöin voimassa vuosien, jopa vuosikymmenien ajan. Sopimusten pitkän voimassaoloajan aikana verkkotoimintaa koskeva lainsäädäntö velvoitteineen sekä sähkönjakeluteknologia muuttuvat väistämättä. Jakeluverkon piirteisiin kuuluu, että verkkoa rakennetaan ja täydennetään jatkuvasti. Loppukäyttäjien verkkoon kytkemien sähkölaitteiden teknologia kehittyy tavalla, joka saattaa aiheuttaa yleisiä vaatimuksia sähkön laadulle ja sähkönjakelulle. Näiden piirteiden vuoksi sähköverkkosopimuksen voimassaoloaikana verkonhaltijan ja tämän asiakkaan väliseen sopimussuhteeseen voi aiheutua muutoksia, jotka vaikuttavat kontrollivastuun sisältöön. Tätä taustaa vasten ei ole perusteltua rajata kontrollivastuuta tässä yhteydessä pelkästään esteisiin, jotka jakeluverkonhaltijan tai sähkönmyyjän olisi tullut ottaa huomioon sopimukseen sitoutuessaan.

Vallitsevista olosuhteista riippuu luonnollisesti suuressa määrin, mitä tapahtumia jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän on toiminnassaan otettava huomioon. Jakeluverkkotoimintaan liittyy usein esiintyviä ja tyypillisiä riskejä, jotka verkonhaltijan on säännönmukaisesti otettava huomioon toiminnassaan sekä pyrittävä ennalta ehkäisemään niiden vaikutusten toteutumista tai varautumaan asianmukaisesti niiden aiheuttamien vahinkotapahtumien vaikutusten korjaamiseen. Sähköntoimituksen keskeytyksettömyyttä ei ole mahdollista toteuttaa jakeluverkoissa eikä kaikkien mahdollisten varautumiskeinojen käyttäminen keskeytyksettömän verkkopalvelun turvaamiseksi ole taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi säännöksessä ehdotetaan, että korvausvelvollisuuden vapautumisen edellytykset täyttyvät tältä osin, jos esteen poistamisen edellyttämät toimenpiteet edellyttäisivät kohtuuttoman korkean varautumistason ylläpitämistä tai kohtuuttoman suurten investointien tekemistä vahinkotapahtuman

välttämiseksi tapahtuman poikkeukselliseen luonteeseen tai harvinaisuuteen verrattuna.

Sääolosuhteiden seurauksena syntyvät keskeytykset ovat tyypillisiä jakeluverkkotoimintaan liittyviä keskeytystapahtumia. Esimerkiksi myrskytuuli, salamointi, tulva tai puiden oksille satava lumi voivat johtaa sähköverkkojen ja niiden osien vaurioitumiseen siten, että seurauksena on sähkönjakelun keskeytyminen. Vaikka sääolosuhteiden aiheuttamien keskeytysten taustalla olevat luonnonilmiöt ovat jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella, sääolosuhteiden aiheuttamat vahingot ovat luonteeltaan jakeluverkkotoiminnalle tyypillisiä tapahtumia. Sama koskee myös eläinten sähköverkoille aiheuttamia vahinkoja ja niiden seurauksina syntyviä sähkönjakelun keskeytyksiä. Siksi jakeluverkonhaltijan voidaan kohtuudella edellyttää varautuvan hyvin korkealla varautumisasteella niiden aiheuttamien keskeytysten ennalta ehkäisemiseen sekä niiden väistämättä verkkopalveluun aiheuttamien keskeytysten korjaamiseen siltä osin kuin ne eivät ole täysin poikkeuksellisia Suomen olosuhteissa. Sääolosuhteiden ja eläinten aiheuttamia verkkopalvelun keskeytyksiä on korvattu 97 §:n mukaisena virheenä varsin vähän. Toisaalta sähköntoimituksen virhe saattaa syntyä esimerkiksi kaapeloidussa taajamaverkossa jo ennen tässä pykälässä tarkoitettua vakiokorvauksen perusteena olevan aikarajan täyttymistä. Näiden seikkojen vuoksi sääolosuhteiden aiheuttamia verkkopalvelun keskeytyksiä ei ole tarkoitettu arvosteltavaksi yhdenmukaisesti 97 §:ssä määritellyn virheen tunnusmerkkien kanssa. Pitkä sähkönjakelun keskeytyminen voi kuitenkin olla myös sähkönjakelun virhe, jonka perusteella sähkönkäyttäjällä on mahdollisuus erikseen myös vahingonkorvaukseen hänelle aiheutuneesta vahingosta.

Seikat, jotka liittyvät jakeluverkonhaltijan palveluksessa olevien henkilöiden toimintaan, joiden toiminnasta jakeluverkonhaltija yleisten työnantajaa sitovien velvoitteiden mukaisesti on vastuussa, kuuluvat luonnollisesti aina tämän vastuupiiriin. Poikkeuksen tästä saattavat kuitenkin muodostaa työtaistelutilanteet. Tällaisissa tapauksissa on kysymys työntekijöiden itsenäisestä toiminnasta, jonka ei yleensä voida katsoa kuuluvan jakeluverkonhaltijan vastuupiiriin. Jakeluverkonhaltijan vaikutuspiiriin kuuluvat myös seikat, joihin hän voi suoraan tai epäsuorasti vaikuttaa omilla toimenpiteillään toiminnan suunnittelun, organisoimisen tai valvonnan avulla. Säännöksessä tarkoitettu korvausvastuu syntyy, jos sähkönjakelun keskeytyksen syyt ovat yhteydessä siihen tapaan, jolla yritystä hoidetaan. Keskeytyksen syynä saattaa olla esimerkiksi huolimattomuus tai puutteellinen suunnittelu verkkopalveluiden toteuttamisessa, tai taustalla saattavat olla yleisemmät puutteet yrityksen organisaatiossa, hallinnossa, voimavaroissa tai tehokkuudessa. Jakeluverkonhaltijan vastuu ulottuu myös siihen, miten hän on hoitanut toimintansa harjoittamiseksi tarpeelliset järjestelyt ulkopuolisten kanssa. Jakeluverkonhaltija ei voi esimerkiksi vapautua vastuusta sillä perusteella, että yritys, jota hän käyttää apunaan verkkonsa korjaamisessa tai huoltamisessa, ei täytä velvoitteitaan jakeluverkonhaltijaa kohtaan. Lähtökohtaisesti verkonhaltijan tulisi myös suunnitella huoltotyönsä siten, ettei sähkönjakelua katkaistaisi niin pitkäksi yhtenäiseksi ajanjaksoksi, joka aiheuttaisi perusteen vakiokorvauksen maksamiseen.

Jakeluverkonhaltijan asiakkaiden tai ulkopuolisten tahojen toiminta saattaa aiheuttaa verkkopalvelun keskeytyksen. Verkonhaltijan asiakas on saattanut kytkeä verkkoon sähkölaitteen, joka aiheuttaa verkkopalvelun keskeytyksen. Verkko saattaa vioittua myös ulkopuolisen työkoneen huolimattomasta käsittelystä tai ulkopuolisen tahon verkkoon kohdistamasta vahingonteosta tai tuhotyöstä. Nämä keskeytykset ovat

periaatteessa seurausta ulkopuolisten tahojen itsenäisestä toiminnasta, eivätkä sellaisina kuulu verkonhaltijan kontrollipiiriin. Jakeluverkonhaltija voi omalla toiminnallaan kuitenkin vaikuttaa tällaisissa tapauksissa siihen, että keskeytysvahinkoja ei pääsisi syntymään esimerkiksi asettamalla ehtoja tai antamalla ohjeita verkkoon liitettäväksi hyväksyttävistä laitteista sekä suojaamalla verkkonsa laitteistoja asianmukaisilla suojaustavoilla. Verkonhaltijan asiakkaiden ja ulkopuolisten aiheuttamien keskeytysten voidaan usein katsoa jäävän jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle, mutta tällaisessakin tapauksessa velvollisuus vakiokorvauksen maksamiseen saattaa syntyä sillä perusteella, että verkonhaltija ei ole riittävällä ja asianmukaisella tavalla varautunut tällaisten vahinkotapahtumien ennalta ehkäisemiseen tai syntyneiden vahinkotapahtumien korjaamiseen.

Jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevia seikkoja ovat selkeästi valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetut poikkeusolot. Näitä ovat esimerkiksi aseellinen hyökkäys tai sen uhka, väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat sekä erityisen vakava suuronnettomuus. Sähkön tuotanto ja sähköverkkotoiminta ovat yhteiskunnan kannalta sellaisessa asemassa, että näissä olosuhteissa jakeluverkonhaltija ei enää omalla toiminnallaan pysty takaamaan keskeytymätöntä sähkönjakelua, vaan sähkönjakelu saattaa keskeytyä esimerkiksi sähkön tai polttoaineiden säännöstelyn vuoksi.

Suomen sähköjärjestelmä muodostaa kokonaisuuden, jossa toisiinsa liitetyt sähköverkot toimivat teknisesti yhtenäisenä kokonaisuutena verkkoihin liitettyjen voimalaitosten, sähköä käyttävien laitteiden sekä naapurimaiden sähköverkkojen kanssa. Sähköjärjestelmän teknisten ominaisuuksien vuoksi yksittäinen jakeluverkonhaltija ei voi omien vaikutusmahdollisuuksiensa puitteissa taata täysin keskeytymätöntä sähkönjakelua edes valmiuslaissa tarkoitettujen poikkeusolojen ulkopuolella. Olennainen häiriö sähköntuotannossa tai muiden sähköverkkojen toiminnassa taikka valtakunnan rajan ylittävässä sähkönsiirrossa voi jakeluverkonhaltijan toiminnasta riippumatta johtaa jakeluverkossa sähkönjakelun keskeytymiseen esimerkiksi suurhäiriön ja siihen mahdollisesti liittyvien sähkön säännöstelytoimenpiteiden johdosta. Myös tällaisissa tilanteissa verkkopalvelun keskeytymiselle on katsottava olevan jakeluverkonhaltijan kontrollipiirin ja vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella oleva peruste.

Kolmas korvausvelvollisuudesta vapautumisen edellytys on, että jakeluverkonhaltija ei kaikkea huolellisuutta noudattaen ole voinut välttää eikä voittaa estettä tai sen seurauksia. Säännöksessä mainitaan tässä yhteydessä ainoastaan esteen seuraukset, mutta on silti selvää, että jakeluverkonhaltija ei voi vapautua korvausvelvollisuudesta, jos hän samaa huolellisuutta noudattaen olisi voinut poistaa sähkönjakelun keskeytyksen perustana oleva esteen. Esteen välttäminen voi olla mahdollista joko ryhtymällä ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin vahinkotapahtuman torjumiseksi tai tällaisten tapahtumien seurausten välttämiseksi taikka yrittämällä korjata tapahtuman seuraukset sen jälkeen kun se on sattunut. Jakeluverkonhaltijan on niin ikään mahdollisuuksien mukaan pyrittävä voittamaan ne tapahtumat, jotka aiheuttavat sähkönjakelun keskeytyksen.

Kuten edellä on todettu, säännöksessä tarkoitettu korvausvelvollisuus voi jäädä syntymättä, jos sähkönjakelun voidaan todeta keskeytyneen sellaisen tapahtuman seurauksena, että tapahtuman ehkäiseminen ennalta tai sen poistaminen ei ole ollut

mahdotonta, jos se kuitenkin olisi objektiivisesti katsoen vaatinut verkonhaltijalta selvästi kohtuutonta panosta saavutettavaan hyötyyn nähden. Esimerkkinä tällaisesta kohtuuttomasta panoksesta saavutettavaan hyötyyn verrattuna voidaan mainita verkonhaltijan palveluksessa olevien työntekijöiden hengen tai turvallisuuden vaarantaminen. Vastaavalla tavalla säännöksessä ei myöskään edellytetä, että esteen tai sen seurausten välttämisen tai torjumisen olisi oltava suorastaan mahdotonta, jotta korvausvelvollisuudesta vapautuminen tulisi kysymykseen. Asettamalla kuitenkin verkonhaltijan vastuusta vapautumiselle edellytys, ettei hän olisi voinut välttää tai voittaa esteen seurauksia kaikkea huolellisuutta noudattaen, on haluttu korostaa korkeaa vaatimustasoa niille toimenpiteille, joilla pyritään ehkäisemään verkkopalvelun keskeytykset ennalta sekä toimenpiteille, joilla pyritään voittamaan verkkopalvelun keskeytyksen aiheuttaneet tapahtumat.

Pykälän 2 momentissa määritellään vakiokorvauksen suuruus sekä sähköjakelun keskeytymisajat, jotka synnyttävät korvausperusteen. Vakiokorvaus laskettaisiin suhteellisin osuuksina kunkin keskeytyksestä kärsineen asiakkaan vuotuisesta siirtopalvelumaksusta. Käytettäessä korvausperusteena suhteellista osuutta siirtopalvelumaksusta korvauksen voidaan katsoa suhteutuvan oikeudenmukaisimmin myös asiakkaille aiheutuvan haitan määrään. Siirtopalvelumaksulla tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkia asiakkaan käyttämän siirtopalvelutuotteen laskutuksessa säännöllisesti toistuvia komponentteja kuten kiinteitä maksuja, energiamaksuja sekä mittalaitemaksuja niihin sisältyvien verojen määrä mukaan lukien. Korvauksen määräytymisperusteena olisi tarkoituksenmukaista käyttää ensisijaisesti laskutuksen perustana olevaa vuotuista kulusarviota, ellei korvauksen maksatushetkellä ole käytettävissä mittaukseen perustuvaa tietoa korvaukseen oikeutetun asiakkaan sähkökäytöstä.

Keskeytysajan pituus arvioidaan vakiokorvauksen osalta vastaavilla tavoin kuin 97 §:ssä määritellyn virheen osalta. Keskeytysaika alkaisi siitä, kun keskeytys on tullut tai sen voidaan katsoa tulleen jakeluverkonhaltijan tietoon. Verkonhaltija voi saada tiedon keskeytyksestä joko omista verkonhallintatietojärjestelmistään automaattisesti tai asiakkaan itsensä ilmoittamana. Tällainen ilmoitus aloittaa keskeytysajan myös niiden asiakkaiden osalta, joiden sähköjakelun voidaan saadun tiedon perusteella todeta keskeytyneen. Tällainen tilanne on käsillä esimerkiksi silloin, kun verkonhaltija saa vikailmoituksen asiakkaalta, jonka käyttöpaikka sijaitsee säteittäisen johdon varrella lähellä muuntamoaa; tällöin on ilmeistä, että sähköjakelu on keskeytynyt myös kauempana saman johdon varressa sijaitsevilta asiakkailta.

Velvollisuus vakiokorvauksen maksamiseen syntyy aina kunkin keskeytymisen osalta erikseen. Näin ollen usea peräkkäinen pykälässä säädetty aikarajat ylittävä keskeytys verkkopalvelussa luo veloitteen vakiokorvauksen maksamiseen. Verkkopalvelun keskeytystä on kuitenkin arvioitava yhtenä kokonaisuutena, vaikka verkonhaltija onnistuisi hetkittäin kytkemään sähkötoimituksen, mikäli toimitus ei tällaisessa tapauksessa selvästi korjaannu olosuhteet huomioon ottaen kohtuulliseksi katsottavaksi ajaksi. Toisaalta verkonhaltija voi — mikäli tähän mahdollisuuksia ilmenee — pyrkiä vapautumaan korvausvastuusta jakelemalla sähköä eri kohteisiin siten, ettei korvausperustetta synny ja samalla mahdollistaa asiakkailleen mahdollisuuden hyödyntää sähköä tulevaan tai tuleviin toimituskatkoihin siihen saakka, kunnes sähköjakelu voidaan saattaa tavanomaiseen tilaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan vakiokorvausjärjestelmää muutettavaksi lisäämällä siihen kaksi uutta porrasta. Ensimmäinen lisäporras tulisi sovellettavaksi kahdeksan vuorokauden jälkeen, jolloin vakiokorvauksen määrä nousisi 150 prosenttiin vuotuisesta siirtopalvelumaksusta. Toinen lisäporras tulisi sovellettavaksi 12 vuorokauden jälkeen, jolloin vakiokorvauksen määrä nousisi 200 prosenttiin vuotuisesta siirtopalvelumaksusta. Vakiokorvauksen laskentaperusteena käytetään asiakkaan vuotuista siirtopalvelumaksua veroineen. Loppuvuodesta 2011 olleen Tapani- ja Hannu -myrskyjen seurauksena lukuisat kotitaloudet olivat erällä alueilla pitkiäkin aikoja ilman sähköä. Vakiokorvausjärjestelmän lisäportilla halutaan parantaa asiakkaiden keskeytyskorvauksia erityisen pitkissä keskeytyksissä sekä kannustaa jakeluverkonhaltijoita kehittämään sähköverkkoaan ja viankorjaustoimintaansa sellaiseksi, että keskeytysten aiheuttamat haittavaikutukset asiakkaille jäisivät mahdollisimman vähäisiksi.

Pykälän 3 momentissa määritellään vakiokorvauksen asiakaskohtainen enimmäismäärä. Koska on mahdollista, että jakeluverkonhaltija saattaa joutua suorittamaan vakiokorvausta hyvinkin suurelle osuudelle asiakaskunnastaan, on tarkoituksenmukaista asettaa jakeluverkonhaltijan vastuuta rajoittava asiakaskohtainen korvauskatto kutakin keskeytystä kohti. Mikäli tällaista korvauskattoa ei asetettaisi, saattaisivat yksittäiset suuret vahinkotapahtumat tai verkonhaltijoiden pyrkimys varautua niihin esimerkiksi vakuutuksin aiheuttaa merkittäviä korotuksia verkkopalvelumaksuihin. Enimmäismäärä on asetettu siten, että enimmäiskorvaus vastaisi sähkölämmityksellä varustetun, 18 000—20 000 kilowattituntia vuodessa sähköä käyttävän pientalon keskimääräistä vuotuisesta siirtopalvelulaskua. Korvauskatto sen sijaan leikkaisi keskisuurten ja suurten sähkönkäyttäjien siirtopalvelumaksuun suhteutettuja vakiokorvauksia.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan uutta enimmäiskorvauksen määrää ja sen määrittämistapaa. Vakiokorvauksen enimmäismäärä olisi enintään 200 prosenttia vuotuisesta siirtopalvelumaksusta tai 2 000 euroa. Enimmäismäärä määräytyisi ensisijaisesti prosentuaalisena korvauksena asiakkaan siirtopalvelumaksusta. Korvaukselle asetettaisiin kuitenkin edelleen euromääräinen maksimisumma, koska keskisuurilla ja suurilla loppukäyttäjillä vuotuiset siirtopalvelumaksut voivat kohota hyvinkin suuriksi. Lisäksi säännöksessä otettaisiin huomioon myös keskeytystapahtuman ulottuminen kahden kalenterivuoden ajalle. Keskeytymisestä maksettava vakiokorvaus jyvitetäisiin enimmäismäärää laskettaessa kullekin kalenterivuodelle sen perusteella, mikä osuus keskeytymisajasta kullekin vuodelle kohdistuisi.

Lain 122 §:n siirtymäsäännöksen mukaan vakiokorvauksen enimmäismäärän osalta sovellettaisiin siirtymäaika siten, että vakiokorvauksen enimmäismäärä olisi 1 000 euroa, jos korvauksen perusteena oleva keskeytys on alkanut ennen 1 päivä tammikuuta 2016 ja 1 500 euroa, jos korvauksen perusteena oleva keskeytys on alkanut ennen 1 päivä tammikuuta 2018. Siirtymäajalla annettaisiin verkonhaltijoille kohtuullinen aika parantaa varautumistaan luonnonilmiöiden aiheuttamiin häiriöihin.

Pykälän 4 momentti sisältää tarkentavan säännöksen verkkopalvelun keskeytymiseen perustuvan vakiokorvauksen suhteesta 13 luvussa säädettyihin verkonhaltijan virheeseen ja sopimusrikkomuksiin sekä niiden seurauksiin. Vakiokorvausta koskeva säännös täydentää lain virhettä ja sopimusrikkomuksia koskevaa sääntelyä. Sähkönjakelu tai -toimitus voi olla virheellinen vaikka 100 §:ssä vakiokorvauksen suoritusveloitteen synnyttävä keskeytysaika ei täytyisikään. Vastaavasti vakiokorvausta koskevan säännöksen erilaisen rakenteen vuoksi ei korvausperusteen synnyttävän keskeytysajan

täyttyminen välttämättä merkitse, että sähkönjakelussa tai -toimituksessa olisi 97 §:ssä tarkoitettu virhe. Mikäli verkonhaltijan asiakkaalle kuitenkin syntyisi sähkönjakelun keskeytymisen perusteella oikeus sekä 98 §:n mukaiseen hinnanalennukseen että 100 §:n mukaiseen vakiokorvaukseen, hänellä olisi oikeus saada korvaus kannaltaan edullisemman perusteen mukaisesti. Saman keskeytyksen perusteella voisi kuitenkin syntyä oikeus ainoastaan jommankumman perusteen mukaiseen hyvitykseen. Vakiokorvausta koskevalla säännöksellä ei sen sijaan ole vaikutusta asiakkaan oikeuteen saada 99 §:n perusteella korvausta sähkönjakelun keskeytyksen vuoksi mahdollisesti kärsimistään vahingoista.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että pykälän säännöksistä ei saa poiketa loppukäyttäjän vahingoksi. Säännös on poikkeus 13 luvun sääntelyyn, joka perustuu muiden kuin kuluttajien osalta sopimusvapauden periaatteelle. Tästä periaatteesta on vakiokorvaussäännöksen osalta tarkoituksenmukaista poiketa, koska verkonhaltijoiden yrittäjäasiakkaiden rajaaminen sopimusperusteisesti vakiokorvausmenettelyn ulkopuolelle saattaisi johtaa häiriötilanteissa siihen, että jakeluverkonhaltijat ohjaisivat korjaustoimintansa ensisijaisesti sellaisiin kohteisiin, jotka kuuluvat vakiokorvausmenettelyn piiriin. Tämä ei välttämättä ole kuitenkaan tarkoituksenmukaisin menettely keskeytysten laajuuden ja niiden aiheuttamien aineellisten vahinkojen rajoittamisessa. Toinen syy on se, että vakiokorvausmenettelyn rajaaminen vain osaan jakeluverkonhaltijoiden asiakaskuntaa saattaisi johtaa pitkällä aikajänteellä myös sähköverkon kunnan ja sähkön laadun eriytymiseen eri asiakkaiden välillä. Toisaalta myös ne jakeluverkonhaltijoiden asiakkaat, jotka eivät kuulu vakiokorvaukseen oikeutettujen piiriin saattaisivat esittää vaatimuksen, ettei säännöksen verkonhaltijalle aiheuttamia kustannuksia tulisi sisällyttää näiden asiakkaiden siirtopalvelumaksuihin.

1.3. Eduskunnan Talousvaliokunnan mietintö (17/2013 vp) ja Eduskunnan lausumat

100 § Vakiokorvaus sähkönjakelun tai sähkötoimituksen keskeytymisen vuoksi.

Talousvaliokunta esittää, että vakiokorvausten maksamista koskevaa säännöstä muutetaan siten, että jakeluverkonhaltija velvoitetaan maksamaan vakiokorvaukset asiakkaalleen ilman eri vaatimusta.

Muutos parantaa asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua ja se on myös kustannustehokkuuden kannalta perusteltu menettelytapa. Useat verkonhaltijat soveltavat tätä jo nyt vapaaehtoisesti toiminnassaan. Mittareiden etäluennan kattava käyttöönotto vuoden 2013 loppuun mennessä mahdollistaa keskeytystietojen automaattisen saannin jakeluverkonhaltijalle.

1.4 Sähkömarkkinalain 100.2 §:n uudistusta koskevat hallituksen esityksen perustelut (HE 265/2020 vp)

Esityksestä poimitut tiedot koskevat 1.1.2024 voimaan tulevaa sähkömarkkinalain 100.2 §:ään tehtyä muutosta 730/2021 (15.7.2021/730).

Esityksen tavoitteista todettiin, että vakiokorvauksilla pyritään toisaalta kannustamaan verkkoyhtiöitä huolehtimaan asiakkaiden toimitusvarmuudesta ja toisaalta korvaamaan asiakkaalle niiden sähkökatkojen aikana kokemia haittoja. Vakiokorvauksiin oikeuttavia aikarajoja esitetään laskettavaksi kompensationsa sille, että

toimintavarmuusvaatimusten täytäntöönpanoaikaa esitetään lykättäväksi enimmillään kahdeksalla vuodella. Esityksen mukaan jatkossa loppukäyttäjä saisi vakiokorvauksena 50 prosentin alennuksen vuotuisen siirtopalvelumaksuun 48—72 tuntia kestäneestä keskeytyksestä nykyisen 72—120 tunnin keskeytyksen asemesta. Keskeytyksistä maksettavien vakiokorvausten parantaminen kompensoisi sitä, että toimintavarmuusvaatimusten täyttäminen viivästyisi osalla verkon käyttäjiä.

100 § Vakiokorvaus sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeytymisen vuoksi

Pykälässä säädetään sähkönjakelun ja sähköntoimituksen keskeytymiseen eli sähkökatkoihin liittyvistä vakiokorvauksista. Pykälän säännöksiä vakiokorvauksiin oikeuttavista aikarajoista esitetään muutettavaksi kompensaaiona sille, että 51 §:n jakeluverkon toimintavarmuusvaatimusten täytäntöönpanoaikaa esitetään lykättäväksi enimmillään kahdeksalla vuodella. Keskeytyksistä maksettavien vakiokorvausten parantaminen kompensoisi sitä, että toimintavarmuusvaatimusten täyttäminen viivästyisi osalla verkon käyttäjistä.

Pykälän 2 momentissa esitetään vakiokorvausjärjestelmää muutettavaksi siten, että jatkossa loppukäyttäjä saisi vakiokorvauksena 50 prosentin alennuksen vuotuisen siirtopalvelumaksuun 48—72 tuntia kestäneestä keskeytyksestä nykyisen 72—120 tunnin keskeytyksen asemesta. Edelleen loppukäyttäjä saisi vakiokorvauksena 100 prosentin alennuksen vuotuisen siirtopalvelumaksuun 72—120 tuntia kestäneestä keskeytyksestä nykyisen 120—192 tunnin keskeytyksen asemesta ja 150 prosentin alennuksen vuotuisen siirtopalvelumaksuun 120—288 tuntia kestäneestä keskeytyksestä nykyisen 192—288 tunnin keskeytyksen asemesta.

119.3§ Jakeluverkon toimintavarmuutta koskeva siirtymäsäännös

Sähkömarkkinalain voimaantulosäännöksessä annettaisiin sähkönsiirron ja sähkönjakelun maksujen korotuksia koskevaan muutokseen, sähkönjakelun ja sähköntoimituksen keskeytymistä koskevien vakiokorvausten muutoksiin ja jakeluverkon kehittämissuunnitelmien laadintaan liittyvät siirtymäsäännökset. Ehdotettu 100 §:n 2 momentti on tarkoitettu tulemaan voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2024. Jakeluverkon toimintavarmuutta koskevien vaatimusten täytäntöönpanoajan lykkäämisen arvioidaan vaikuttavan loppukäyttäjien palvelutasoon viimeistään tästä ajankohdasta lukien.

Sähkönjakelun tai sähköntoimituksen ollessa keskeytyneenä 100 §:n 2 momentin tullessa voimaan, katsotaan momentin 2–5 kohtaa sovellettaessa keskeytysajan alkaneen lainmuutoksen voimaantulosta. Suurempaan vakiokorvaukseen johtavia säännöksiä ei siten sovellettaisi takautuvasti niihin keskeytyksiin, jotka olisivat alkaneet ennen lainmuutoksen voimaantuloa.

2. Kuluttajansuojalainsäädäntö

Kuluttajansuojalain 3 luvun 1 § mukaan elinkeinonharjoittaja ei saa käyttää kulutushyödykkeitä tarjotessaan sopimusehtoa, jota kulutushyödykkeen hinta ja muut asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen on pidettävä kuluttajien kannalta kohtuuttomina. Jos elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä laatii kulutushyödykesopimuksia varten

sopimusehtoja taikka antaa suosituksia tai ohjeita käytettävistä ehdoista, yhteenliittymän on huolehdittava siitä, ettei sen menettely johda kuluttajien kannalta kohtuuttomien ehtojen käyttämiseen. Sen sijaan kuluttajansuojalaissa olevat yleiset säännökset kulutushyödykkeen virheestä ja hinnanalennuksesta eivät koske sähkötoimitusta.